

'Medespelers en tegenstanders'

Een kwalitatief onderzoek naar de betekenissen die golfers geven aan hun betrokkenheid bij de golfsport en golfclub

'Medespelers en tegenstanders'

Een kwalitatief onderzoek naar de betekenissen die golfers geven aan hun betrokkenheid bij de golfsport en golfclub

Fotografie omslag: Thomas Gudzowaty

"We associate golf with etiquette, men in polo shirts and neatly pressed trousers. A sport for those with plenty of time and some cash to spare, but a group of slum kids from India didn't let that stop them playing the game. They don't use the lush fairways or neatly clipped greens of a real golf club. Nor do they use real clubs or balls. Instead they use the roofs and alleys of the slums they live in as a course and melted iron bars and plastic balls to play with."

"They do, however, value tradition and play their game by the same rules as the real game of golf"

-Thomas Gudzowaty-

Utrechtse School voor Bestuurs- en Organiseringswetenschap

Master Sportbeleid en Sportmanagement

Begeleider: Dhr. Prof. Dr. M. van Bottenburg

Tweede lezer: Mw. Dr. I.E.C. Claringbould

Nederlandse Vereniging van Golfaccommodaties

Opdrachtgever: Dhr. Dr. L. Klootwijk

Auteur: Hidde Verschuur

Studentnummer: 3300269

Amsterdam, juni 2010

Samenvatting

Dit onderzoek gaat in op verschillen en overeenkomsten in de betekenissen die greenfeespelers (in dit rapport de benaming voor vrije golfers en D-leden) en golfclubleden van middelbare leeftijd geven aan een actieve betrokkenheid bij de golfsport en golfvereniging. De golfsport is de afgelopen jaren voornamelijk gegroeid met golfers die weinig golfen: vrije golfers en D-leden. In deze rapportage wordt een antwoord gegeven op de vraag hoe het komt dat deze mensen nauwelijks de gang naar de golfbaan maken. Het betreft een kwalitatief onderzoek waarin negen greenfeespelers en negen golfclubleden zijn geïnterviewd die op uiteenlopende golfbanen in Nederland hebben gespeeld.

Uit deze interviews blijkt dat greenfeespelers niet direct beperkt worden meer te golfen door een gebrek aan economisch kapitaal in de zin van tijd en geld. Het missen van sociaal-, cultureel- en sportief kapitaal daarentegen zijn wel redenen die er voor zorgen dat de golfsport voor greenfeespelers minder aantrekkelijk is.

Het gebrek aan medespelers en de scherpe gevestigden-buitenstaandersrelatie tussen greenfeespelers en golfclubleden hebben geen positieve uitwerking op een actieve betrokkenheid van greenfeespelers bij de golfsport en golfvereniging. Daarnaast valt op te merken dat het gebrek aan kennis van en het in mindere mate naleven van gewoonten en gebruiken niet in dank wordt afgenomen door de gevestigde golfclubleden. Ook een onvoldoende bezit van sportief kapitaal, in de zin van kundigheid en passie voor de golfsport, heeft zijn uitwerking op een lagere betrokkenheid van greenfeespelers ten opzichte van golfclubleden.

Op basis van deze bevindingen is er een aantal aanbevelingen gedaan voor het beleid van golfbanen en de Nederlandse Vereniging van Golfaccommodaties (NVG):

- Initiatieven voor golfsportontwikkeling meer toespitsen op het spelniveau van de huidige golfers in plaats van het genereren van meer golfers
- Nieuwe golfers meer praktijk ervaring op laten doen met gevestigde golfclubleden voordat zij hun GVB behalen
- Groepen golfers faciliteren in het onderhouden van het onderling contact, spelen van onderlinge wedstrijden en het maken van golfafspraken
- Duidelijke keuzes maken in het beleid om greenfeespelers toe te laten en niet teveel nadruk leggen op commercie.

Voorwoord

Met veel plezier kijk ik terug op de periode die ik bij de NVG en de Utrechtse School voor Bestuurs- en Organiseringswetenschap (USBO) heb doorgemaakt. Na de afronding van mijn bachelor studie Facility Management in Den Haag had ik het gevoel nog niet 'klaar' te zijn met studeren. De wens om met mijn passie voor sport aan de slag te gaan was groot en de keuze voor de Master Sportbeleid en Sportmanagement was dan ook snel gemaakt. Op niet één opleiding heb ik het beter naar mijn zin gehad dan hier. Ik kan het dus met recht de best wenselijke afsluiting van een bijna twintig jaar durende schoolperiode noemen. Met veel dank aan de heren van F.C. El Punto de Sal, medestudenten en docenten van de USBO, jullie waren echt top!

Bij de sportmaster aan de USBO slaag je niet alleen op basis van theoretische kennis. Een goede praktijkomgeving binnen de sportbranche is van essentieel belang om de opleiding door te komen. In de vorm van de NVG heb ik deze omgeving via 'mijn' Golfclub Zeegersloot in februari 2008 gevonden. Ook hier heb ik het de afgelopen jaren prima naar mijn zin gehad en ik hoop deze plezierige periode nog een tijd voort te kunnen zetten. De kansen en mogelijkheden die hier aan veel studenten worden geboden is naar mijn mening een ongekende luxe waar veel bedrijven een voorbeeld aan kunnen nemen. Alle stagiairs die ik heb zien komen, blijven en gaan, Roeline, Tibbe, Martijn, en last but not least Lodewijk: ontzettend bedankt voor de prettige samenwerking en het plezier dat we hebben (gehad) bij de NVG.

Zoals het een echte sporter betaamt wil ik daarnaast natuurlijk mijn sponsors bedanken. Allereerst de sponsors van het economisch kapitaal: mijn ouders. Zonder hun financiële investering was deze studie niet mogelijk geweest, waarvoor dank. Dé hoofdsponsor, maar dan in de vorm van sociaal kapitaal, Lotte wil ik bij dezen ook bedanken voor alle zorgzaamheid en geboden hulp tijdens de afgelopen drie jaar. Ik hoop dat ik er met mijn nieuw verkregen geïnstitutionaliseerd cultureel kapitaal snel wat economisch kapitaal tegenover kan zetten.

Ook wil ik nog een aantal mensen en organisaties specifiek bedanken voor hun bijdrage aan dit eindresultaat. Allereerst alle respondenten bedankt voor hun bereidheid en tijd om mee te werken aan dit onderzoek. Ten tweede bedank ik graag de nodige klankborden zoals Jeroen Boesmans, de NGF, Golfclub Zeegersloot, medestudenten en familieleden voor hun bijdragen. Tot slot natuurlijk mijn begeleiders Lodewijk Klootwijk en Maarten van Bottenburg bedankt voor al hun input, ideeën en ondersteuning.

Veel leesplezier, ik ga sportief kapitaal opdoen op de golfbaan.

Hidde Verschuur

Alphen aan den Rijn, juni 2010

Inhoud

1.	Inleiding	3
1.1	Aanleiding.....	3
1.1.1	Context en doelstelling van het onderzoek.....	4
1.2	Maatschappelijke en theoretische relevantie.....	4
1.2.1	Maatschappelijke relevantie	4
1.2.2	Theoretische relevantie.....	5
1.3	Vraagstelling.....	6
1.4	Methodologie	7
1.4.1	Onderzoeksmethodiek	7
1.4.2	Methode van dataverzameling	8
1.4.3	Respondenten	9
1.4.4	Ethische dilemma's.....	10
1.4.5	Positie onderzoeker tegenover onderzoek	10
1.4.6	Biases onderzoeker	10
2.	Theoretisch kader.....	12
2.1	Agency versus structure	12
2.2	De gevestigden en de buitenstaanders.....	14
2.3	In- en uitsluitingsmechanismen binnen de sport.....	15
2.4	Populariteit van sporten.....	16
2.5	Vormen van kapitaal	17
2.5.1	Economisch kapitaal.....	17
2.5.2	Cultureel kapitaal	17
2.5.3	Sociaal kapitaal.....	18
2.5.4	Sportief kapitaal	18
2.5.5	Het omzetten van kapitaal	18
2.6	Veranderingen in socio-demografische kenmerken en leefstijl van golfers.....	18
2.6.1	Socio-demografische kenmerken van golfers	19
2.6.2	Leefstijl van golfers.....	19
2.6.3	Veranderende cultuur	20
3.	Resultaten	21
3.1	Beschrijving respondenten.....	21
3.1.1	Algemene gegevens.....	21

3.1.2 Golfgerelateerde gegevens	21
3.2 Economisch kapitaal.....	24
3.2.1 Tijd.....	24
3.2.2 Structureel golfen.....	25
3.2.3 Geld	26
3.3 Sociaal kapitaal.....	26
3.3.1 Medespellers.....	26
3.3.2 Verenigingsleven	28
3.3.3 Wij en zij	30
3.4 Cultureel kapitaal	33
3.4.1 Kennis over de golfsport.....	33
3.4.2 Etiquette.....	35
3.4.3 Betekenisgeving aan de veranderende golfsportcultuur	38
3.5 Golfsport kapitaal.....	39
3.5.1 Kunde.....	39
3.5.2 Intrinsieke en extrinsieke motieven om te gaan golfen.....	40
3.5.3 'Passie' of 'gewoon leuk'?	42
4. Discussie	44
4.1 Theoretische discussie.....	44
4.1.1 Invloed leefsituatie en economisch kapitaal op actieve betrokkenheid.....	44
4.1.2 Medespellers en buitenstaanders.....	44
4.1.3 Cultuurverandering binnen de golfsport.....	46
4.1.4 Betekenis van golf in het leven van greenfeespellers en golfclubleden	46
4.2 Methodologische discussie	47
5. Conclusies en aanbevelingen	49
5.1 Conclusies.....	49
5.2 Aanbevelingen.....	50
5.2.1 Aanbevelingen beleid golfbanen en NVG.....	50
5.2.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	52
Bibliografie	53
Bijlage 1: grafieken aantal golfers	55
Bijlage 2: topiclist	57
Bijlage 3: definities	59

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De golfsport heeft in Nederland de laatste twintig jaar een explosieve groei doorgemaakt als het gaat om het aantal golfers. Zo waren er in 1990 nog minder dan 50.000 golfers en zijn er anno 2010 ruim 330.000 geregistreerde golfers (NGF ledenadministratie, 2010). In de laatste jaren zijn er, naast het traditionele lidmaatschap van een golfvereniging, twee verschillende typen van lidmaatschap bij gekomen: het vrije lidmaatschap en het virtueel lidmaatschap (ook wel D-lidmaatschap genoemd). Vrije golfers zijn mensen die hun Golfvaardigheidsbewijs (GVB) hebben gehaald en als zodanig geregistreerd staan bij de Nederlandse Golf Federatie (Hierna: NGF). D-leden hebben naast hun GVB ook een soort kortingspas aangeschaft, zodat ze op meerdere banen in Nederland met korting een zogenaamd 'greenfee' kunnen kopen. Een greenfee is de mondiale term van een toegangsbewijs voor een ronde golf. Verder in deze rapportage wordt als verzamelnaam voor vrije golfers en D-leden de term *greenfeespelers* gebruikt. Golfclubleden kunnen ook greenfeespeler zijn wanneer ze op een andere golfbaan dan waar ze lid zijn, een ronde golf spelen. Wanneer in deze rapportage de term *greenfeespeler* wordt gebruikt, worden alleen de vrije golfers en D-leden bedoeld.

Wanneer de groei die de golfsport de laatste jaren heeft doorgemaakt, onderverdeeld wordt in de verschillende typen lidmaatschap, dan blijkt dat vooral het aantal vrije golfers sinds 2000 sterk gestegen is. Tussen 2000 en 2008 is het aantal vrije golfers toegenomen met ongeveer 100.000 (Boesmans, 2009). Het aantal golfclubleden is sinds 2000 gestegen met ongeveer 20.000 golfers. Binnen drie jaar na de introductie van het D-lidmaatschap in 2005, is het aantal D-leden met 50.000 golfers gestegen (NGF ledenadministratie, 2009). In bijlage 1 zijn een aantal grafieken toegevoegd die deze groei weergeven.

Uit het Visie 2015 onderzoek (Boesmans, 2009) blijkt dat vrije golfers per jaar gemiddeld 4 rondes van 18 holes equivalenten golf spelen (een ronde van 9 holes telt als een halve ronde). D-leden spelen gemiddeld 8 rondes per jaar en clubleden spelen gemiddeld 36 rondes per jaar. Omdat de groei de afgelopen jaren voornamelijk heeft plaats gevonden bij greenfeespelers die relatief weinig spelen, is de absolute groei van de golfsport op basis van het aantal gespeelde rondes, een stuk minder groot dan de stijging in het aantal golfers doet vermoeden. Ter vergelijking: de 20.000 golfclubleden die er de laatste jaren zijn bijgekomen, zijn goed voor 720.000 rondes. De 150.000 nieuwe greenfeespelers daarentegen spelen bij elkaar 800.000 rondes. Ook deze gegevens zijn grafisch weergegeven in bijlage 1.

Het grootste gedeelte van de greenfeespelers is tussen de 31 en 50 jaar oud, terwijl het grootste gedeelte golfclubleden tussen de 51 en 70 jaar oud is. Na het 70ste levensjaar stopt bijna 65% van de golfers. Het probleem voor golfaccommodaties is dus dat er de laatste jaren nauwelijks spelers zijn bijgekomen die veel spelen. Daarnaast is de huidige leeftijd van golfers die wel veel spelen dusdanig hoog, dat deze binnen enkele jaren zullen stoppen met golf. Het is daarom in het belang van golfaccommodaties dat greenfeespelers meer gaan spelen, zodat zowel commerciële golfbanen als golfbanen in eigendom van een vereniging kunnen blijven bestaan. Hierbij moet worden aangetekend dat het niet direct noodzakelijk is om deze greenfeespelers lid te maken van een vereniging: het doel is om ze meer te laten golfen. Een gevolg van het feit dat greenfeespelers meer gaan spelen kan echter wel zijn dat deze lid worden van een golfvereniging.

De algemene conclusie uit het Visie 2015 document is dat de greenfeespelers van middelbare leeftijd (tussen ongeveer 45 en 55 jaar oud) de groep is waar de meeste 'potentie' zit om de frequentie van golfen te verhogen. Dit is een groep die meer vrije tijd heeft dan de iets jongere generatie. Ook het inkomen is op deze leeftijd dusdanig gegroeid dat de sport te betalen is. De uitkomsten van het onderzoek roepen voornamelijk om een actieve marktwerking van deze groep door middel van marketing. Waar het onderzoek minder diep op in gaat is de vraag hoe het nu daadwerkelijk komt dat greenfeespelers veel minder golfen en minder betrokken zijn bij de golfsport dan leden van een golfvereniging. Het ligt voor de hand om te zeggen dat dit door het type lidmaatschap zelf komt, maar die stelling kan ook omgedraaid worden: doordat greenfeespelers weinig golfen kiezen ze er voor om geen lid te worden van een golfvereniging. Wat de oorzaken zijn van het feit dat greenfeespelers weinig golfen, blijft dus een legitieme en belangrijke vraag.

1.1.1 Context en doelstelling van het onderzoek

Dit onderzoek zal in opdracht van de Nederlandse Vereniging van Golfaccommodaties (hierna: NVG) in gaan op de hier boven beschreven problematiek. De NVG is een brancheorganisatie voor golfbaaneigenaren en –managers, waarbij ongeveer 85% van alle golfaccommodaties in Nederland vrijwillig is aangesloten. De NVG heeft drie primaire doelstellingen:

1. Belangenbehartiging van golfbaaneigenaren en –managers
2. Kennisuitwisseling en professionalisering van de golfbranche
3. Golfsportontwikkeling

Het doel van dit onderzoek is in eerste instantie om de leden van de NVG inzicht te geven in de eerder omschreven problematiek. Inzicht in deze problematiek genereert direct een vervolgvraag voor golfbaanexploitanten en golfverenigingen: wat zijn de beleidsconsequenties van de onderzoeksresultaten voor de exploitatie van golfaccommodaties? Het geven van een antwoord op deze vraag behoort ook tot de doelstellingen van dit onderzoek.

Het achterliggende doel van de NVG om dit onderzoek uit te laten voeren is om golfers (en dan vooral greenfeespelers van middelbare leeftijd) uiteindelijk frequenter te laten golfen. Het onderzoek levert op die manier een bijdrage aan twee primaire doelstellingen van de NVG: kennisuitwisseling binnen de golfbranche en ontwikkeling van de golfsport.

1.2 Maatschappelijke en theoretische relevantie

In de aanleiding is de relevantie voor golfbaanmanagers en –eigenaren van het onderzoek gegeven. Naast deze wat meer commerciële insteek zijn er ook maatschappelijke en theoretische belangen van dit onderzoek.

1.2.1 Maatschappelijke relevantie

Het regelmatig sporten heeft een aantal positieve effecten op de maatschappij zoals:

1. Een betere gezondheid
2. Een vergroting van het sociaal kapitaal
3. Een toenemende maatschappelijke binding.

Hieronder wordt aangegeven wat de relevantie van dit onderzoek is voor deze drie gebieden.

Nederland vergrijsst. De naoorlogse geboortegolf die tot ongeveer 1970 heeft aangehouden, zorgt er voor dat het aantal 65-plussers de komende jaren groeit tot een kwart van de huidige bevolking. Het

merendeel van deze mensen is nu tussen de 45 en 60 jaar oud, zij hebben relatief veel (geldelijke) bezittingen ten opzichte van de huidige generatie ouderen en zijn op zoek naar nieuwe sociale contacten en een geschikte invulling van hun toekomstige oude dag. Golf kan voor deze groep mensen een positieve invulling geven aan een sportief, fit en gezond leven. Golf is een van de weinige balsporten die men tot zeer hoge leeftijd kan blijven beoefenen, in feite tot men niet meer kan lopen. Farahmand (2008) stelt na een onderzoek in Zweden zelfs dat golfers gemiddeld ongeveer een 5 jaar langere levensverwachting hebben. Hierbij is rekening gehouden met het feit dat golfers over het algemeen een hoger welstandsniveau hebben dan gemiddeld (Farahmand, Broman, Faire, Vagerö, & A., 2008). Daarnaast heeft men bij het golfen relatief weinig risico's op blessures. Een hoger aantal golfers dat ook daadwerkelijk golft kan dus bijdragen aan het reduceren van gezondheidskosten onder ouderen.

De kans om in een sociaal isolement te geraken wordt groter naar mate de leeftijd stijgt (Machielse, 2006). Sport kan een bijdrage leveren aan het sociaal kapitaal van mensen. Zo kan men door actief te sporten nuttige sociale contacten opdoen die ook buiten de sport bruikbaar zijn (Putnam, 2000). Golf is een zeer sociale sport, men beoefent haar vrijwel altijd met meerdere mensen en tijdens het sporten is er ruimte om alledaagse gesprekken met elkaar te voeren. Dit maakt golf, in combinatie met het feit dat het tot zeer hoge leeftijd beoefend kan worden, een zeer geschikte manier om het sociale isolement onder de ouderen terug te dringen.

Sport en dan met name sportverenigingen worden vaak in verband gebracht met de 'civil society'. Het institutionele domein van vrijwillige associaties behoort tot deze civil society (Dekker, 2002) en leidt in de regel tot sociale cohesie en maatschappelijke binding (Seippel, 2006). In feite behoren greenfeespelers niet tot dit domein omdat ze niet binnen een instituut (in dit geval een golfvereniging) vallen. Hustinx (2009) stelt echter dat er sprake is van een kwalitatief transformatieproces van het vrijwillig engagement. Dit transformatieproces noemt hij de informalisering van het vrijwillig engagement: *"een verschuiving van formele participatiekanalen en geïnstitutionaliseerde groepsloyaliteiten naar informele acties op basis van alledaagse bekommernissen en identificaties."* Met dit transformatieproces worden de effecten van de civil society niet minder, maar van een kwalitatief andere aard. Het stimuleren van greenfeespelers om meer te gaan golfen draagt dus wel degelijk bij aan versterking van de civil society.

1.2.2 Theoretische relevantie

Dit onderzoek kan een bijdrage leveren aan de reeds bestaande theorie over sportparticipatie, in- en uitsluitingsmechanismen binnen de sport, het sociale verband waarin gesport wordt en civil society.

Er zijn al tal van onderzoeken verricht naar de participatie van mensen binnen bepaalde sporten. Zo deden Van Bottenburg (1994), Stokvis (1990), Vermeulen & Verweel (2009) en vele anderen onderzoek naar de popularisering van bepaalde sporten: waarom wordt de ene sport door meer mensen beoefend dan de andere? Wat in deze studies echter niet wordt onderzocht is de mate van participatie binnen de sport: waarom wordt de sport door de een vaker beoefend dan de ander? Dit onderzoek gaat hier echter wel op in en kan een toevoeging zijn aan de informatie die al beschikbaar is over de participatie op basis van het aantal beoefenaars.

Voor theorieën over in- en uitsluitingsmechanismen in de sport kan dit onderzoek van toegevoegde waarde zijn. In- en uitsluitingsmechanismen binnen de sport zijn volgens Elling en Claringbould (2004) in toenemende mate complex en ambigu in vormen, richtingen, oorzaken en oplossingen. De

in- en uitsluitingsmechanismen kunnen dus heel subtiel werken en op het eerste gezicht aan ons voorbij gaan. Vroeger liepen in- en uitsluiting binnen de sport veelal via sociale grenzen, tegenwoordig hebben ook specifieke leefstijlen en consumentenculturen invloed op mechanismen waar sportdeelname van afhankelijk is. Uit de profiel en lifestyle analyse van WDM Nederland en NVG blijkt dat levensstijl en consumentengedrag verschilt tussen greenfeespelers en golfclubleden (Boesmans & Snoek, 2010). Dit onderzoek gaat in op de mogelijke gevolgen van deze verschillen op de mate waarin greenfeespelers betrokken zijn bij de golfsport. Het is in die zin een toevoeging aan de bestaande theorie over in- en uitsluitingsmechanismen omdat het in gaat op de mate van participatie van sporters die al toegang hebben tot de sport, maar zich toch niet geheel welkom voelen op de beschikbare accommodaties. Het betreft hier dan ook met name een focus op de kleine, subtiele en lastig zichtbare in- en uitsluitingsmechanismen, die daarentegen wel gevolgen kunnen hebben voor de uiteindelijke deelname binnen de sport.

Naast de golfsport hebben sporten zoals badminton, zwemmen, bowlen en atletiek met steeds meer mensen te maken die niet lid worden van een vereniging maar wel op een of andere manier actief zijn binnen de betreffende sport. Dit fenomeen van de ongeorganiseerde sport staat pas sinds korte tijd onder de aandacht van de betreffende sportbonden. De verschillen in betrokkenheid tussen de ongeorganiseerde en georganiseerde sport zijn dan ook nog weinig onderzocht. De Koninklijke Nederlandse Zwembond (KNZB) heeft wel onderzoek gedaan naar de binding van ongeorganiseerde zwemmers met als doel meer zwemmers te binden met de sport. Het onderzoek van de KNZB gaat echter niet zozeer in op hoe de ongeorganiseerde sporters ook meer kunnen gaan sporten. Dit onderzoek kan inzichten geven in hoe het toenemend aantal ongeorganiseerde sporters uitgenodigd kan worden om meer te gaan sporten.

1.3 Vraagstelling

Er komen in Nederland dus steeds meer golfers bij. Deze nieuwe golfers kiezen er voor om niet lid te worden van een vereniging, maar om als vrije golfer door het leven te gaan: de greenfeespelers. Het sociale verband waarin greenfeespelers golfen is anders dan dat van golfclubleden, ze golfen immers niet binnen een vereniging. Ook blijkt dat greenfeespelers een stuk minder vaak golfen dan golfclubleden. De achterliggende redenen van greenfeespelers om relatief weinig en niet in verenigingsverband te golfen, kunnen achterhaald worden door de betekenissen, die greenfeespelers geven aan golf, te onderzoeken.

Om uitspraken te kunnen doen over de relatie tussen de betekenissen die greenfeespelers geven aan golf enerzijds en hun keuze om relatief weinig en niet in verenigingsverband te gaan golfen anderzijds, is het ook noodzakelijk om de betekenissen die golfclubleden geven aan golf te onderzoeken. Wanneer de betekenissen die greenfeespelers geven aan golf onderzocht zijn, kan namelijk nog geen relatie worden gelegd met hun 'afwijkend gedrag' ten opzichte van golfclubleden, omdat het nog niet vergeleken kan worden met de betekenissen die golfclubleden geven aan golf.

Een andere reden om zowel de betekenisgeving van greenfeespelers als golfclubleden aan golf te onderzoeken is het feit dat de ene speler de andere wel eens zou kunnen uitsluiten. Zoals aangegeven zijn er signalen binnen de golfsport die kunnen duiden op bepaalde in- en uitsluitingsmechanismen binnen de sport. Meer informatie over dit argument en over de dynamiek van in- en uitsluitingsmechanismen is terug te vinden in het theoretisch kader.

Vanuit de problematiek die hierboven en in de aanleiding is omschreven, is de volgende centrale vraagstelling opgesteld:

In hoeverre kan het verschil in actieve betrokkenheid bij de golfsport en golfvereniging tussen greenfeespelers en golfclubleden van middelbare leeftijd worden begrepen vanuit de betekenissen die zij aan deze sport geven, en wat zijn de beleidsconsequenties hiervan voor de exploitatie van golfaccommodaties?

Hierbij zijn de volgende deelvragen opgesteld:

1. In hoeverre staat de actieve betrokkenheid van greenfeespelers en golfclubleden van middelbare leeftijd onder invloed van hun leefsituatie?
2. Welke betekenissen geven greenfeespelers en golfclubleden van middelbare leeftijd aan het sociale verband waarin gegolfd wordt?
3. In hoeverre is het verschil in levensstijl en cultuur tussen greenfeespelers en golfclubleden van middelbare leeftijd van invloed op de betrokkenheid bij de golfsport en golfclub?
4. Wat betekent golf in het leven van greenfeespelers en golfclubleden van middelbare leeftijd?
5. Wat is de samenhang tussen de betekenissen die golfers van middelbare leeftijd geven aan golf enerzijds en het huidige beleid binnen de golfsport anderzijds?

Toelichting van de gebruikte begrippen:

- *Verskil in actieve betrokkenheid bij de golfsport:* hiermee wordt bedoeld het verschil in het aantal rondes dat de verschillende type golfers per jaar spelen.
- *Verskil in actieve betrokkenheid bij de golfvereniging:* hiermee wordt het verschil tussen de lidmaatschapsvormen bedoeld, dus greenfeespelers ten opzichte van golfclubleden.
- *Beleidsconsequenties:* de gevolgen van de onderzoeksresultaten voor het te voeren beleid van golfaccommodaties
- *Leefsituatie:* hier wordt de situatie zoals die is met betrekking tot familie (kinderen), vrienden, werk (collega's) en de financiële situatie bedoeld.
- *Sociaal verband waarin gegolfd wordt:* hiermee wordt het informele verband van de greenfeespelers enerzijds en het formele verband van de golfclubleden anderzijds bedoeld.

1.4 Methodologie

Hieronder worden achtereenvolgens de onderzoeksmethodiek, de methode van dataverzameling, selectie van respondenten, ethische dilemma's, de positie van de onderzoeker tegenover onderzoek, en biases van de onderzoeker omschreven.

1.4.1 Onderzoeksmethodiek

Op basis van het feit dat er voorafgaand aan dit onderzoek een reeks van kwantitatieve onderzoeken is uitgevoerd en omdat het vraagstuk wat er nu ligt om de nodige diepgang vraagt, is er gekozen voor een kwalitatieve methode van dataverzameling vanuit een interpretatieve onderzoeksbenadering. De twee keuzes worden hieronder toegelicht.

Kwalitatief onderzoek

Om betekenisgeving van golfers te achterhalen is een kwantitatief onderzoek niet toereikend. Kwantitatieve onderzoeken hebben voor deze doelstelling te weinig diepgang. Daarnaast is dit vraagstuk deels voortgekomen uit een reeks kwantitatieve onderzoeken. Om deze gegevens beter te

begrijpen en te kunnen interpreteren is meer kwalitatieve informatie noodzakelijk. Uit het Visie 2015 document blijkt bijvoorbeeld dat de top 3 van redenen om niet te gaan golfen uit weer, tijd en geld bestaat. Aan deze redenen gaan echter bepaalde betekenissen en keuzes vooraf. Deze betekenissen en keuzes kunnen met behulp van kwalitatief onderzoek achterhaald worden.

Interpretatieve benadering

Daarnaast ligt de waarheid in dit vraagstuk bij de ervaringen van de mensen zelf en deze ervaring is niet objectief meetbaar. De ervaringen zijn namelijk in grote mate afhankelijk van de interpretaties en betekenissen die men aan bepaalde situaties of begrippen geeft. Kwantitatieve onderzoeken gaan er vaak van uit dat 'de waarheid' wel objectief meetbaar is. Er zal in dit geval dus, in tegenstelling tot de onderzoeken van Visie 2015, die veelal vanuit deze positivistische benadering zijn uitgevoerd, gewerkt moeten worden vanuit een interpretatieve benadering. Op deze manier worden meer subjectieve data achterhaald, wat als gevolg heeft dat, wellicht meer nog dan bij positivistisch onderzoek, verantwoord moet worden waarom bepaalde keuzes in het onderzoeksproces worden gemaakt.

1.4.2 Methode van dataverzameling

De meest geschikte methode voor het onderzoeken van het geschetste probleem is het uitvoeren van diepte-interviews. Hiermee kunnen betekenissen van golfers worden achterhaald. Ook het proces dat leidt tot een bepaalde besluitvorming of gedrag en de context waarin dit proces heeft plaats gevonden, is te achterhalen met behulp van diepte-interviews. Met diepte-interviews kan door de interviewer actief worden doorgevraagd en kunnen vragen aangepast worden op de antwoorden die de respondent op dat moment geeft. Op deze manier kan de respondent zijn eigen verhaal en aandachtspunten vertellen, zonder al te veel gestuurd te worden door vooraf opgestelde vragen.

Bij de interviews wordt wel gebruik gemaakt van een topiclist met daarbij een lijst van een aantal voorbeeldvragen (zie bijlage 2 voor de gebruikte topiclist). Er wordt dus gekozen voor semigestructureerde diepte-interviews. Op deze manier heeft de interviewer met houvast om vragen te stellen maar blijft tegelijkertijd ruimte houden om te improviseren naar gelang de respons. De voorbeeldvragen worden opgesteld om te voorkomen dat de interviewer vervalt in het stellen van gesloten vragen. Dit is namelijk een valkuil wanneer de interviewer even niet weet welke vraag hij moet stellen. Gesloten vragen leveren niet de gewenste antwoorden op in dit onderzoek, vandaar dat de lijst met open vragen bij de hand gehouden wordt.

Betekenen zijn moeilijk fysiek zichtbaar te maken en te 'zien'. Sommige culturele eigenschappen zijn echter wel zichtbaar. Taal, kleding en gedrag zijn hier goede voorbeelden van. De interviews zullen op de golfbanen zelf gehouden worden, waardoor deze uitingen ook zichtbaar worden voor de onderzoeker. In het onderzoek kunnen deze observaties een verrijking zijn voor de analyse van de interviews. Zo kunnen uitspraken bijvoorbeeld worden aangevuld door eigen observaties. Ook voor deze observaties is een topiclist gemaakt, deze is terug te vinden in bijlage 2.

Andere kwalitatieve onderzoeksmethoden zoals focusgroepen worden in dit onderzoek niet gebruikt. De groepsdynamiek die ontstaat binnen focusgroepen geeft niet de nagestreefde antwoorden op de onderzoeksvraag.

1.4.3 Respondenten

In dit onderzoek zijn negen interviews gehouden met greenfeespelers en negen met golfclubleden van middelbare leeftijd tussen ongeveer 45 en 55 jaar oud. Deze golfers zijn benaderd op basis van hun lidmaatschap bij een golfclub of via de golfbanen waar deze ooit als greenfeespeler gespeeld hebben. Eerst wordt toegelicht hoe de golfbanen geselecteerd zijn, vervolgens hoe de respondenten benaderd zijn.

Selectie golfbanen

De golfbanen waar de respondenten benaderd zijn, zijn maximaal mogelijk gevarieerd op basis van drie variabelen:

- Ondernemingsvorm: vereniging versus commercieel
- Karakter ten opzichte van greenfeespelers: open versus gesloten
- Aantrekken van greenfeespelers: actief versus passief

In onderstaande tabel worden de geselecteerde golfbanen weergegeven, inclusief de eigenschappen op basis van de drie genoemde variabelen.

Variabele/ Golfclub	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	(F)
Vereniging versus commercieel	Vereniging	Vereniging	Commercieel (inclusief vereniging)	Commercieel (inclusief vereniging)	Vereniging	Commercieel
Gesloten versus Open	Open	Open	Gesloten	Open	Gesloten	Open
Passief versus Actief	Passief	Actief	Passief	Actief	Passief	Actief

Tabel 1. Selectie van golfbanen

Op vier golfbanen (A t/m D) zijn twee greenfeespelers die minimaal één keer op die golfbaan hebben gespeeld en twee golfclubleden geïnterviewd. Golfbanen E en F zijn aparte gevallen. Hier worden respectievelijk alleen golfclubleden en greenfeespelers geïnterviewd. Golfbaan E laat nauwelijks greenfeespelers toe, daar waar het bij golfbaan F niet mogelijk is om lid te worden. Als gevolg van beperkte beschikbaarheid is er op één golfbaan een clublid en een greenfeespeler minder geïnterviewd, waardoor het totaal aantal interviews op 18 is komen te staan.

Benadering respondenten

Na deze 18 interviews was er voldoende informatie verzameld om de twee groepen te kunnen vergelijken en verschillen tussen beide groepen te kunnen analyseren.

Binnen de groepen is gestreefd naar een zo groot mogelijke variatie van eigenschappen. Er is dus gebruik gemaakt van “maximum variation sampling” (Glesne, 2006). Met deze methode zijn zo veel mogelijk variaties van respondenten benaderd binnen een bepaalde range. Vervolgens is er gezocht naar patronen binnen deze variërende groep. Zo is gezocht naar een zo groot mogelijke variatie op basis van geslacht, leeftijd (binnen de gestelde doelgroep), werksituatie en woonplaats. Ook is er rekening gehouden met het feit of men kinderen of een partner had. Er is voor deze methode

gekozen omdat hierdoor een goed beeld ontstaat van de gehele populatie. Ieder 'type' is hierdoor opgenomen in het onderzoek, er blijven geen groepen binnen de gestelde doelgroep achterwege.

De respondenten zijn benaderd via de leden van NVG. Golfbaanmanagers en -eigenaren beschikken sowieso over contactgegevens van de clubleden en soms ook van greenfeespelers die op hun banen geweest zijn. Wanneer er via deze methode onvoldoende greenfeespelers beschikbaar waren, is er een beroep gedaan op het netwerk van de onderzoeker: "network sampling" (Glesne, 2006). Dit gebeurde bijvoorbeeld via internetcommunities zoals LinkedIn, Twitter en Hyves, maar ook via bekenden van de onderzoeker. Hier waren grote groepen golfers relatief eenvoudig te bereiken. Bij de zoektocht naar greenfeespelers is nadrukkelijk gezocht naar de wat minder actieve spelers. Dit is gedaan omdat het doel van het onderzoek is om juist de betekenissen de minder actieve golfers aan de golfsport geven te achterhalen.

1.4.4 Ethische dilemma's

'Do no harm' is het devies dat luidt wanneer het gaat om ethische dilemma's bij het doen van elk onderzoek. De respondenten en golfbanen genieten volledige anonimiteit, de namen of andere aanwijzingen die de identiteit van de respondenten of golfbanen kunnen ontmaskeren worden niet in de uitwerkingen genoemd.

Verder hebben de respondenten van te voren globaal te horen gekregen waar het interview over ging. Hierdoor wisten de respondenten genoeg om een keuze te kunnen maken om wel of niet aan het onderzoek mee te doen, zonder dat ze al te veel gestuurd zijn door de exacte inhoud en achtergrond van het onderzoek.

1.4.5 Positie onderzoeker tegenover onderzoek

Wat betreft mijn eigen positie als onderzoeker, ben ik vooral iemand die in eerste instantie op zoek gaat naar verschillen tussen mensen in bij voorkeur een kleine onderzoeksomgeving. Grootschalige kwantitatieve onderzoeken kunnen in bepaalde situaties waardevol zijn, maar krijgen in mijn ogen pas daadwerkelijk inhoud en betekenis wanneer deze met kwalitatieve gegevens gecombineerd worden. Zo geeft kwantitatief onderzoek bijvoorbeeld wel een relatie tussen het speelgedrag en het type golfer, maar geeft het niet aan wat de betekenis hier van is of hoe dit verschil tot stand is gekomen.

In mijn ogen zijn de betekenissen die mensen geven aan een bepaalde situatie of gebeurtenis in dit onderzoek waardevoller dan kwantitatieve en statistische gegevens. Deze zeggen uit zich zelf namelijk niet veel, er zal altijd een interpretatieslag of aanname gemaakt moeten worden voordat deze gegevens inhoud en betekenis krijgen.

1.4.6 Biases onderzoeker

Er moet in dit onderzoek rekening worden gehouden met het feit dat ik zelf actief ben in het golfcircuit en ook een bepaalde houding heb tegenover de golfsport. Hieronder worden de belangrijkste eigenschappen en de bijbehorende consequenties hiervan voor het onderzoek beschreven.

Golfverleden en golfcultuur

Tot december 2008 is voetbal altijd mijn eerste sport geweest. Door een bijbaantje op de golfbaan werd golf een hobby om tijdens de zomerstop van het voetbal te beoefenen. Daarnaast distantieerde ik me van alles en iedereen die zich zelf golfer noemde. De zin "ik ben geen golfer" heb ik redelijk

vaak in de mond genomen. Negatieve ervaringen met golfers op de golfbaan wanneer ik aan het werk was en de mening die mijn directe sociale omgeving (voetbal en vrienden) had over golf, hebben mij deze houding doen aannemen.

De golfsport heeft voor mij echter steeds meer terrein gewonnen ten opzichte van voetbal. Sinds de beëindiging van mijn actieve voetbalcarrière, heb ik me volledig op golf gericht door lid te worden van een golfclub en speel ik in 2010 voor het eerst competitie. Ik noem mezelf nu met recht golfer en schaam me zeker niet meer om dit aan mijn sociale omgeving duidelijk te maken. In feite heb ik me de golfcultuur op de golfclub eigen gemaakt en ben ik golfer geworden. Daarentegen gedraag ik me soms wel nog als een typisch beginnende golfer. Zo spreek ik bijvoorbeeld golf nog altijd uit met een 'harde g', in plaats van het in mijn ogen iets meer elitair en vaker gebruikte "goalf" dat meer op de Engelse manier wordt uitgesproken. Ook draag ik meestal een spijkerbroek op de golfbaan, wat gezien kan worden als gedrag dat niet binnen de klassieke golfcultuur past.

De transitie van 'niet-golfer' naar 'golfer' en van greenfeespeler naar lid van een golfclub, die ik (deels) heb doorgemaakt, kan in mijn ogen nuttig zijn voor het begrijpen van beide onderzoeksgroepen: ik heb immers met beide perspectieven ervaringen opgedaan en eigenschappen aangenomen. Een valkuil hierbij kan echter zijn dat ik te snel tevreden ben met een antwoord en dat ik niet goed genoeg doorvraag.

Leeftijd, inkomen en sociale klasse

Alle respondenten zijn ouder dan ik. Daarnaast zullen veel respondenten een hoger inkomen hebben en uit een hogere sociale klasse afkomstig zijn. Dit alles zou kunnen leiden tot een soort neerbuigendheid van de respondent richting de interviewer, of het niet begrijpen van elkaar. Het is zaak dat ik me hier niet door laat beïnvloeden en me vooral focus op de inhoud van het onderzoek, in plaats van de sociale ongelijkheid. Daarnaast kan dit feit ook in mijn voordeel werken. De respondenten kunnen een houding aannemen van: 'Ik leg die jongen wel even uit hoe het werkelijk zit'.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk worden theoretische perspectieven die relevant zijn bij het geschetste onderzoek uiteengezet. De thema's die uitgewerkt worden zijn:

- Agency versus structure
- Gevestigden en buitenstaanders
- In- en uitsluitingsmechanismen binnen de sport
- Populariteit van sporten
- Vormen van kapitaal
- Veranderingen binnen de golfsport

2.1 Agency versus structure

De keuze om wel of niet te gaan golfen kan worden gezien als een individuele keuze dan wel een keuze die voorkomt uit invloeden door sociale structuren. Het hier aangesneden vraagstuk wordt in de literatuur ook wel het 'agency - structure', 'action - system' of 'voluntarisme - determinisme' dilemma genoemd (Reed, 2003) (Donnelly, 2008) (Tennekes, 1995). Hieronder worden beide theoretische uitgangspunten omschreven. Vervolgens wordt uiteengezet hoe de beide perspectieven met elkaar interacteren.

2.1.1 Agency

De agency benadering gaat ervan uit dat individuen zich gedragen zoals zij dat zelf willen, zonder hierbij beïnvloed te worden door krachten uit de omgeving. De agency benadering stelt dus in het meest extreme geval dat individuen alles in eigen hand hebben. Het feit dat iemand bijvoorbeeld overgewicht heeft is volledig te wijten aan een tekortkoming van het individu.

2.1.2 Structure

Theorieën die uitgaan van een structure benadering zijn gebaseerd op de opvatting dat handelingen van het individu bepaald worden door sociale krachten en structuren. Het feit dat iemand overgewicht heeft, wordt verklaard door bijvoorbeeld het inkomensniveau of sociale klasse van deze persoon (Donnelly, 2008). Veel onderzoeken over sportparticipatie zijn op basis van dit gedachtegoed uitgevoerd. Conclusies zijn dan bijvoorbeeld dat leeftijd, geslacht, inkomen en sociale klasse invloed hebben op sportparticipatie (Lindert, et al., 2009) (Scheerder, Vanreusel, & Taks, 2005).

2.1.3 Synthese tussen agency – structure?

Binnen de sociologie zijn er veel pogingen gedaan om een synthese of compromis te ontwikkelen tussen de twee perspectieven. Zo hebben Berger, Luckmann, Giddens en Bourdieu allemaal grote invloed gehad binnen de sociologie met hun theorieën over het agency – structure dilemma. Volgens Donnelly (2008) zijn het echter de kritische cultuurstudies die de meeste impact hebben gehad binnen dit vraagstuk in de sport. Donnelly (2008) stelt: *“The relationship between social class and participation in sport and physical activity is much more complex than it is possible to explain by either agency or structure interpretations alone.”*

Individueen kiezen volgens hem alleen voor sportdeelname, als hun leven hen hier een mogelijkheid toe geeft. Zelfs dan kunnen gebeurtenissen en omstandigheden uit het verleden en de huidige

situatie de beslissing beïnvloeden. Volgens Donnelly (2008) zijn er drie structurele barrières voor sportparticipatie:

1. Infrastructurele; materiële benodigdheden voor toegang (zoals kosten, transport en tijd)
2. Superstructurele; ideeën over toegang (zoals kennis en vooroordelen)
3. Procedurele; mogelijkheid om actie te ondernemen om toegang te krijgen (door bijvoorbeeld sociale steun)

Allender (2006) geeft aan dat het gebrek aan geschikte rolmodellen en onduidelijke begeleiding voor ouderen de belangrijkste barrières zijn om deel te nemen aan sport. Deze drempels kunnen respectievelijk onder superstructurele en infrastructurele barrières worden gecategoriseerd. Het is niet ondenkbaar dat deze barrières ook bij greenfeespelers worden aangetroffen. Procedurele barrières zullen naar alle waarschijnlijkheid minder aanwezig zijn, de greenfeespelers zijn immers al 'golfer' en hebben de mogelijkheid om (meer) toegang te krijgen.

Naast deze barrières maakt Donnelly (2008) onderscheid tussen twee vormen van toegang tot sport:

1. Toegang tot participatie; wanneer mensen de mogelijkheid hebben om te participeren
2. Toegang tot invloed; wanneer participanten betrokken zijn bij het besluitvormingsproces over de structuur

Dit laatste wordt door Donnelly (2008) gezien als volledige democratie in sport: *"The **agency** of participants is involved in creating and recreating the **structural** circumstances of their participation."* In mijn ogen sluit Donnelly hier vrijwel naadloos aan bij de structuratietheorie van Giddens. Deze structuratietheorie gaat er namelijk van uit dat door het menselijk handelen (agency) structuren en systemen (structure) gereproduceerd worden (Dom, 2005).

Zonder een poging te doen om het theoretische agency-structure dilemma op te lossen, lijkt de praktische oplossing van het dilemma voor de hand liggend en eenvoudig: betrek mensen in het besluitvormings-/reproductieproces van de structuur. Volgens Tennekes staan deze besluitvorming en reproductie echter onder invloed van maatschappelijke verhoudingen en -processen, met andere woorden: macht, belangen, gelaagdheid (Anthonissen & Boessenkool, 1998), sociale orde, -hiërarchie en -identiteiten drukken hun stempel op het reproductieproces (Tennekes, 1995).

Dit dilemma is nadrukkelijk terug te zien binnen de golfsport. Golfverenigingen hebben de golfbaan in eigen beheer, of ze zijn de grootste afnemer van de beschikbare baancapaciteit bij een commerciële exploitant. De golfvereniging heeft bijvoorbeeld tijdens ledenvergaderingen invloed op het reproduceren van de bestaande structuur. Ook is de invloed van de vereniging op de besluitvorming van de commerciële exploitant op zijn minst stevig te noemen. De vereniging is immers verreweg de grootste aandeelhouder van de commerciële exploitant. Greenfeespelers hebben (soms beperkt) toegang tot participatie, maar hebben nauwelijks toegang tot invloed op besluitvormingsprocessen. Binnen de golfsport staan de besluitvorming en reproductie van de structuur dus onder invloed van scheve machtsverhoudingen. Dit kan een verklaring zijn voor het feit dat greenfeespelers minder participeren binnen de golfsport dan golfclubleden.

Zoals in deze paragraaf omschreven wordt de mate van sportdeelname niet alleen door socio-demografische factoren beïnvloed, noch is het een volledig van de socio-demografische onafhankelijke keuze van het individu. De mate van sportdeelname wordt bepaald door menselijk

handelen dat systemen en structuren reproduceert. Deze reproductie staat echter onder invloed van macht, belangen, gelaagdheid, etc. De volgende paragraaf gaat hier dieper op in door in te zoomen op verschillen tussen gevestigden en buitenstaanders.

2.2 De gevestigden en de buitenstaanders

Zoals aangegeven is de golfsport pas in de afgelopen vijftien jaar explosief gegroeid en dan vooral wat betreft het aantal greenfeespelers. Men kan dus stellen dat de meeste greenfeespelers relatieve nieuwkomers zijn binnen de sport. Elias (1976) gaat in zijn studie naar spanningen en machtsverhoudingen tussen twee arbeidsbuurten in op de interactie tussen nieuwkomers en gevestigden.

Een van zijn belangrijkste bevindingen is dat de gevestigden de nieuwkomers als buitenstaanders classificeren. De oude garde weigert sociaal contact met nieuwkomers en stigmatiseert hen als onopgevoede mensen (Elias & Scotson, 1976). Als gevolg hiervan blijken de nieuwkomers zich op termijn ook te schikken naar deze rol als minder deugdelijk en fatsoenlijk. Deze verschillen zijn in de studie van Elias enkel en alleen voortgekomen uit het feit dat de ene groep nieuwkomers was ten opzichte van de gevestigde groep. Fysieke, economische en materiële verschillen waren er nauwelijks. Met andere woorden: toevallige voorbijgangers kunnen zich niets voorstellen bij het feit dat de ene groep zich superieur zou vinden ten opzichte van de andere groep.

Meestal komt deze soort van superioriteit voor in samenhang met etnische, nationale en nog veel meer andere verschillen, maar in de studie van Elias niet. Hoe kan dan toch de ene groep over meer aanzien beschikken dan de andere, terwijl de zojuist genoemde verschillen nauwelijks aanwezig zijn? Welnu: de ouderdom van de banden binnen een gevestigde groep is een op zichzelf staande kracht die een mate van groepscohesie, collectieve identificatie en gemeenschappelijke normen creëert. Deze elementen zorgen ervoor dat gevestigden een bepaald bewustzijn hebben van het feit dat ze tot een groep behoren. Ondanks mogelijke onderlinge verschillen delen ze dezelfde gevoeligheden en emotionele banden. De hoge mate van cohesie en sociale controle binnen een groep zijn essentieel om een machtspositie te bezitten. Een grotere cohesie en sociale controle stelt de groep namelijk in staat machtsposities voor de eigen leden te reserveren. Als gevolg hiervan kan de cohesie weer groeien waardoor de verschillen tussen gevestigden en buitenstaanders alleen maar groter worden.

De ouderdom van banden binnen een gevestigde groep is van essentieel belang voor het ontstaan van een gevestigden-buitenstaanderssituatie. De gevestigde groep heeft zich namelijk in de loop der jaren een gemeenschappelijke leefstijl aangemeten met bepaalde normen en maatstaven waar men trots op is. Nieuwelingen worden dan gezien als bedreiging van deze gevestigde levensstijl. Ze krijgen verwijten van normloosheid of anomie mee en worden door de gevestigde groep beoordeeld als onbetrouwbaar, ongedisciplineerd en bandeloos. Gevestigden zullen met de komst van nieuwelingen hun levensstijl in stand proberen te houden.

Een andere belangrijke voorwaarde om als een gevestigde groep mensen boven een groep nieuwkomers te staan is de sociale dynamiek van stigmatisering. Met andere woorden: vooroordelen zorgen er voor dat mensen als individu minderwaardig worden geacht, omdat ze bij een bepaalde groep horen. Wanneer de gevestigde groep in staat is om de andere groep een blijvend merkteken van minderwaardigheid mee te geven is dit ook het enige wat de gevestigden nog zullen zien. Het meest slechte voorbeeld staat dan symbool voor die groep en men is altijd wel in staat iets 'slechts'

te vinden. Een gevolg hiervan kan zijn dat de nieuwkomers zich hier ook naar gaan gedragen: *‘Geef een groep een slechte naam en diegene die er toe behoren gaan zich er naar gedragen’* (Elias & Scotson, 1976).

De grootte van machtsverschillen tussen gevestigden en buitenstaanders heeft consequenties voor de manier waarop het machtsverschil tot uiting komt. Ook de gevolgen van deze uitingen zijn afhankelijk van de machtsbalans. Als het machtsverschil groot is in het voordeel van de gevestigden, meten buitenstaanders zich met hun richtlijnen. Wanneer ze in gebreke blijven ten opzichte van deze normen, zullen zij zichzelf ook ervaren als ‘minder’. Deze groepsspanningen en –conflicten zijn meestal erg verborgen bij grote machtsverschillen: het is zo vanzelfsprekend dat men het niet ziet of dat er niet over gesproken wordt. Wanneer de machtsbalans zich echter ten gunste van de buitenstaanders wijzigt, zullen er meer zichtbare conflicten ontstaan. Vaak gaat deze verandering gepaard met een bepaalde wederzijdse afhankelijkheid.

Elias richt zich voornamelijk op in- en uitsluitingsmechanismen tussen groepen van gelijke klassen en gelijke etnische achtergronden. Er zijn ook studies verricht die juist op basis van deze verschillen consequenties hebben onderzocht voor deelname aan een bepaald sociaal verband zoals het beoefenen van een sport. De volgende paragraaf gaat hier dieper op in.

2.3 In- en uitsluitingsmechanismen binnen de sport

De begrippen in- en uitsluiting verwijzen naar sociale ongelijkheid in kansen en mogelijkheden die groepen uit een samenleving hebben op basis van socio-demografische kenmerken (Elling & Claringbould, 2004). Elling en Claringbould (2004) definiëren de twee begrippen als volgt:

“Sociale uitsluiting is een proces dat de toegankelijkheid tot, de inspraak in en/of deelname aan verschillende levenssferen ondermijnt als gevolg van een absoluut of relatief gebrek aan voldoende financiële en/of culturele middelen. Het in voldoende mate bezitten (of de kansen tot het vergaren) van verschillende vormen van menselijk kapitaal (economisch, sociaal en cultureel) draagt daarentegen bij aan sociale insluiting.”

Sociale uitsluiting kan ook tot stand komen door zelfuitsluiting: op dat moment willen mensen ergens niet bijhoren. Het in de onderzoeksopzet omschreven golfverleden van de onderzoeker is hier een goed voorbeeld van. Onbegrip uit de directe sociale omgeving en heersende opvattingen over het stereotype golfer hebben in eerste instantie geleid tot zelfuitsluiting.

Dit voorbeeld is een vorm van uitsluiting die niet expliciet zichtbaar is voor de buitenwereld. Zoals in de inleiding aangegeven is er sprake van een toenemende complexiteit en ambiguïteit in vormen, richtingen, oorzaken en oplossingen van in- en uitsluitingsmechanismen. Niet alleen ‘harde’ in- en uitsluitingsfactoren zoals inkomen, leeftijd en afkomst, maar ook ‘zachtere’ factoren zoals cultuur, regels, tradities, waarden en opvattingen kunnen leiden tot vormen van in- en uitsluiting binnen sport (Elling, Het voordeel van thuis spelen, 2007).

Daarbij komt ook nog eens het feit dat in- en uitsluitingsmechanismen lang niet meer zo ‘zwart-wit’ zijn als decennia terug. Zo is het, op een enkele golfbaan daar gelaten, anno 2010 vanzelfsprekend dat vrouwen lid kunnen worden van een golfvereniging, terwijl dit voor 1900 lang niet altijd mogelijk was. Vandaag de dag presenteren golfbanen zich vaak met de slogan: *“Iedereen is welkom”*. De verschillen in socio-demografische kenmerken en leefstijl tussen greenfeespelers en golfclubleden (zie paragraaf 2.6) kan er echter toe leiden dat mensen zich niet zo welkom voelen als

golfbaanmanagers en exploitanten zich wensen. De volgende paragraaf gaat in op de manier waarop deze kenmerken invloed uitoefenen op de participatiecijfers van verschillende sporten.

2.4 Populariteit van sporten

Volgens Van Bottenburg (1994) hebben de komst van de vijfdaagse werkweek en een toename in de Nederlandse welvaart er voor gezorgd dat de vraag naar sport(voorzieningen) toenam. In zijn studie naar de uiteenlopende populariteit van sporten vraagt hij zich alleen af hoe het komt dat de ene sport de afgelopen jaren sterker is gegroeid dan de andere. De stelling die Van Bottenburg en ook Stokvis (1990) innemen met betrekking tot dit fenomeen luidt kortweg als volgt: *'De sleutel tot de verklaring van populariteitsverschillen tussen sporten en veranderingen hierin, ligt niet in de intrinsieke kenmerken van sporten, maar in de maatschappelijke verhoudingen waarbinnen deze sporten zijn opgekomen en verspreid'* (Bottenburg, 1994) (Stokvis, 1990). Hieronder wordt deze stelling verder toegelicht.

Wanneer men onderzoekt welke sporten de afgelopen decennia sterker zijn gegroeid dan andere sporten, dan valt op te merken dat vooral de sporten die hoog in de statushiërarchie staan een sterke aantrekkingskracht hebben gehad. Twee belangrijke maatschappelijke veranderingen kunnen deze trend verklaren. Als eerste kan de groei van de potentiële groep sporters worden genoemd. Het niveau van opleiding en welvaart nam tussen 1960 en 1980 toe waardoor veel meer mensen de mogelijkheid kregen om te gaan sporten. Kortom: de hoge sociale klassen, waartoe sporters historisch gezien behoren, breidden zich uit. Daarnaast stegen de welvaart en het opleidingsniveau relatief het sterkst onder de sociaal lagere klassen. Als gevolg hiervan werden inkomens- en gedragsverschillen tussen verschillende sociale lagen kleiner. Hierdoor werd het makkelijker voor de sociale middenklassen om ook de symbolen en gedragingen van hogere klassen over te nemen. Het beoefenen van een bepaalde sport heeft an sich al een sociale betekenis. Wanneer iemand verteld dat hij aan golf, ballet of motorcross doet levert dit direct beelden op bij mensen over hoe die persoon is. Door een over het algemeen positieve sociale betekenis van een bepaalde sport kan de ene sport populairder worden dan de andere. Tot begin jaren tachtig leidde dit tot een explosieve groei van de tennissport, daarna nam de golfsport deze groei over. Deze twee ontwikkelingen zijn niet los van elkaar te zien, 72% van alle golfers in 1988 had eerder getennist of tenniste nog steeds.

Doordat steeds meer mensen de cultuur van hogere sociale klassen gingen overnemen (zoals bij de groei van tennis), ging de gevestigde hoge sociale klasse op zoek naar nieuwe exclusieve omgevingen (zoals golf, bridge, roeien en skiën). Van Bottenburg (1994) noemt dit 'het proces van distinctie'. Dit proces verloopt volgens hem als volgt: met een groeiende welvaart en sociale mobiliteit (waardoor sociale verschillen afnemen) neemt de mogelijkheid en wenselijkheid van lagere klassen toe, om het gedrag van de tot dan toe heersende sociaal hogere klassen over te nemen. Doordat steeds meer mensen toetreden tot het exclusieve domein, vermindert de exclusiviteit en verandert het imago en karakter van een sport. Met het karakter van de sport worden in dit geval niet de intrinsieke kenmerken van de sport bedoeld, maar de kenmerken van gedragsregels en gewoonten. Door deze afnemende exclusiviteit en de in het gedrang komende gedragsregels en gewoonten, gaat de tot dan toe heersende sociaal hogere klasse op zoek naar andere, nieuwe, exclusieve sporten om zich wederom te distantieren van sociaal lagere klassen. Dit is wat Van Bottenburg (1994) de 'verborgen competitie' noemt.

In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk wordt ingegaan op de consequenties van de popularisering van de golfsport op de cultuur van de golfsport. Eerst wordt in de volgende paragraaf ingegaan op cultureel en andere soorten van kapitaal.

2.5 Vormen van kapitaal

Kapitaal wordt door veel mensen direct in verband gebracht met economisch kapitaal. Bourdieu (1989) onderscheidt echter nog twee andere vormen van kapitaal, namelijk cultureel en sociaal kapitaal. Sportief kapitaal wordt hier nog door de onderzoeker aan toegevoegd, omdat dit volgens de onderzoeker een ander soort kapitaal is dan de kapitaalvormen die door Bourdieu worden omschreven, terwijl het wel relevant is binnen dit onderzoek. In de onderstaande subparagrafen worden alle genoemde soorten van kapitaal toegelicht. Voordat deze echter dieper worden omschreven is het goed om het vertrekpunt van Bourdieu, zijn definitie van kapitaal, in ogenschouw te nemen. Deze luidt ongeveer als volgt: 'Kapitaal is het exclusieve bezit in de breedste zin van het woord dat een bepaalde vorm van macht genereert' (Bourdieu, 1989). Nadat de verschillende vormen van kapitaal zijn toegelicht, wordt er ook nog kort ingegaan op hoe een bepaald soort kapitaal omgezet kan worden in een ander soort kapitaal.

2.5.1 Economisch kapitaal

Economisch kapitaal kan worden gezien als geldelijke eigendomsrechten en eigendomsrechten van goederen die direct zijn om te ruilen voor geld, zoals materiaal maar in zekere zin ook tijd. Op economisch kapitaal gaat Bourdieu (1989) in zijn uiteenzetting over verschillende soorten van kapitaal niet diep in. Hij benadrukt in het beschrijven hiervan voornamelijk dat veel mensen voorbij gaan aan het feit dat er nog andere vormen van kapitaal bestaan en dat deze vormen niet los kunnen worden gezien van economisch kapitaal. Hij gaat daarbij ook in op het feit dat het lastig is om de waarde van dingen die 'niet te koop' zijn, maar die volgens hem wel degelijk een prijs hebben, om te zetten in een uitdrukking in geld.

2.5.2 Cultureel kapitaal

Cultureel kapitaal kan volgens Bourdieu (1989) in drie verschillende vormen optreden: in belichaamde-, geobjectiveerde- en geïnstitutionaliseerde staat. Als het gaat om cultureel kapitaal in de *belichaamde staat*, dan refereert hij naar de blijvende aanleg en beschikking van het (menselijk) lichaam. Het feit dat Nederlanders gemiddeld tot de langste mensen ter wereld behoren is een goed voorbeeld van cultureel kapitaal in de belichaamde staat. Dit is een vorm van kapitaal dat van een persoon *is* in plaats van dat hij het *heeft*. Het kan dan ook niet onmiddellijk worden overgegeven aan iemand anders. Cultureel kapitaal in de *geobjectiveerde staat* betreft het eigendom van cultuurgoederen zoals boeken, schilderijen, maar ook instrumenten en machines. Onder de *geïnstitutionaliseerde staat* van cultureel kapitaal verstaat Bourdieu bijvoorbeeld een schooldiploma.

Cultureel kapitaal wordt verkregen onder bepaalde sociale condities die niet zo duidelijk zijn als bij economisch kapitaal. Daarom wordt cultureel kapitaal ook wel gezien als symbolisch kapitaal: kapitaal dat niet echt als zodanig wordt herkend, maar wel een vorm van gezag met zich meebrengt. Het hebben van veel cultureel en/of symbolisch kapitaal geeft mensen een bepaalde onderscheidende waarde. Het proces van distinctie zoals Van Bottenburg (1994) dat presenteert, is hier een goed voorbeeld van: het beoefenen van de golfsport heeft een symbolische, onderscheidende waarde.

2.5.3 Sociaal kapitaal

Bourdieu (1989) definieert sociaal kapitaal als bestaande of potentiële hulpbronnen uit een netwerk van onderlinge relaties. Het volume van dit kapitaal is afhankelijk van de grootte van het netwerk van relaties (dus het aantal mensen) dat gemobiliseerd kan worden en de hoeveelheid economisch-, cultureel- en symbolisch kapitaal dat deze mensen bezitten. Het sociaal kapitaal vergroten of versterken vereist een zekere inzet die kan worden uitgedrukt in tijd en geld (economisch kapitaal). Deze investeringen zijn niet 'winstgevend' als men er niet een specifieke competentie in investeert, dus in feite iets terug geeft aan de relatie. Of zoals een Oudhollands gezegde luidt: 'Voor wat, hoort wat'. Mede door dit kenmerk wordt de winstgevendheid van sociaal kapitaal ook groter, naar mate het kapitaalvolume zelf groeit. Doordat je iemand 'goed' kent, ken je indirect ook hun kennissen, zonder direct kennis met hen te maken.

2.5.4 Sportief kapitaal

Sportief kapitaal wordt toegevoegd als andere vorm van kapitaal omdat het niet direct te vatten is onder de zojuist beschreven vormen van kapitaal. Met sportief kapitaal wordt het bezit van kunde en vatbaarheid bij een bepaalde sport bedoeld. Men zou dit ook als een vorm van cultureel kapitaal kunnen zien. Omdat golf echter een sport is die ook vandaag de dag nog met jaren lange tradities, gewoonten en gebruiken te kampen heeft die een zekere symbolische waarde geven aan de sport, is ervoor gekozen om deze twee soorten kapitaal te scheiden. De kennis over de gebruiken die gelden binnen een sport wordt hier dus wel gezien als een vorm van cultureel kapitaal. De mate waarin iemand de drang bezit om een sport te beoefenen kan, evenals kundigheid, worden gezien als sportief kapitaal. Waarbij moet worden aangetekend dat deze twee vormen van kapitaal elkaar wederzijds kunnen versterken dan wel verzwakken.

2.5.5 Het omzetten van kapitaal

Alle vormen van kapitaal bieden volgens Bourdieu (1989) een bepaalde toegang tot macht. Per soort kapitaal kan de inspanning die nodig is om een vorm van macht te verkrijgen wel anders zijn. Zo kan het bijvoorbeeld zijn dat economisch kapitaal naar directe toegang tot een bepaald product of goed kan leiden, zonder dat daar andere soorten van kapitaalinvesteringen voor nodig zijn. Sommige dingen zijn echter bijvoorbeeld alleen via het sociaal kapitaal van relaties te verkrijgen, maar volgens Bourdieu (1989) worden vrijwel alle vormen van kapitaal uiteindelijk onterecht herleid naar economisch kapitaal. Zijn stelling is dat het mechanisme van het omzetten van verschillende vormen van kapitaal niet begrepen kan worden als men er niet van uit gaat dat alles te herleiden is naar economisch kapitaal en als men niet veronderstelt dat ruilhandelingen alleen maar communicatieve gebeurtenissen zijn. Zo is bijvoorbeeld het bijwonen van een borrel na een congres vanuit economisch oogpunt pure (tijds)verspilling. Maar vanuit het perspectief van sociale ruil kan een dergelijk bezoek op termijn winsten uitkeren in welke vorm van kapitaal dan ook.

2.6 Veranderingen in socio-demografische kenmerken en leefstijl van golfers

In de inleiding van deze rapportage zijn al de nodige groeicijfers gegeven. Daar is ingegaan op het aantal, de verschillende typen en de bijbehorende verschillende leeftijdscategorieën van golfers. Ook is uiteengezet dat deze verschillende typen golfers een verschillende mate van betrokkenheid vertonen als men kijkt naar het aantal rondes dat gespeeld wordt.

In deze paragraaf wordt er wat dieper ingezoomd op de verschillen tussen de greenfeespelers en golfclubleden op basis van hun socio-demografische kenmerken en leefstijl. Ook veranderingen binnen deze groepen die de laatste jaren hebben plaatsgevonden komen naar voren. In de laatste

subparagraaf wordt ingegaan op de consequenties van deze verschillen en veranderingen voor de cultuur binnen de golfsport. Ook de invloed van maatschappelijke veranderingen in de samenleving op de cultuur binnen de golfsport worden toegelicht.

2.6.1 Socio-demografische kenmerken van golfers

Het opleidingsniveau onder sporters is over het algemeen vrij hoog te noemen, maar de golfsport steekt hier nog een stuk boven uit. Alleen de hockeyers hebben gemiddeld een hoger opleidingsniveau. Golfclubleden hebben een zeer hoog inkomen ten opzichte van de 'gemiddelde Nederlander'. Ook greenfeespelers zijn welgesteld, maar deze verdienen minder dan de golfclubleden. Wanneer het inkomensniveau van golfers vergeleken wordt met mensen die andere sporten beoefenen, stijgen de golfers boven alles en iedereen uit. Ook wat betreft de samenstelling van het gezin zijn er verschillen tussen greenfeespelers en golfclubleden. Greenfeespelers hebben vaker thuiswonende kinderen en werkende partners. Daarentegen wonen golfclubleden vaker samen zonder thuiswonende kinderen. Wat betreft de etniciteit van golfers kan men kort zijn: het aantal (niet westerse) allochtonen binnen de golfsport is nihil. Ongeveer 65% van het totaal aantal golfers is man. Daarmee is de man/vrouw verdeling ten opzichte van andere sporten redelijk gemiddeld te noemen, hoewel Van Bottenburg (1994) stelt dat een elite sport meestal een gelijke man/vrouwverhouding heeft. (Elling & Claringbould, 2004) (Boesmans & Snoek, 2010).

2.6.2 Leefstijl van golfers

Als het gaat om leefstijl zijn golfers in vier zogenaamde geotypen (profielen) te classificeren (Boesmans & Snoek, 2010):

1. De welgestelde belegger: heeft klassieke interesses zoals wijn, cultuur en musea. Leest bladen zoals het Financieel Dagblad.
2. Sportieve luxezoeker: doet aan veel verschillende sporten zoals tennis, voetbal en skiën. Heeft daarnaast brede interesses en doet vaak impuls aankopen. Vooral bladen zoals de Donald Duck, maar ook NRC NEXT worden door de sportieve luxezoeker gelezen.
3. Exclusieve shopper: is ten opzichte van de welgestelde belegger meer geïnteresseerd in de nieuwste gadgets. Heeft daarnaast een wat bredere interesse dan alleen cultuur. Koopt veel dure merkkleding en leest vaak het NRC.
4. Cultureel intellectueel: is hoog opgeleid en kiest voor duurzame producten. Is daarnaast ook geïnteresseerd in cultuur en doet aan sporten zoals schaken en bridge.

Uit de analyse van Boesmans en Snoek (2010) blijkt eveneens dat de leefstijl van golfclubleden die de laatste tien jaar lid geworden zijn van een vereniging, op verschillende punten afwijkt van golfclubleden die al langer lid zijn. Deze nieuwe golfclubleden zijn voornamelijk sportieve luxezoekers en lijken qua leefstijl meer greenfeespelers. Ze lezen bijvoorbeeld meer glossy en lifestyle bladen dan golfclubleden die al langer lid zijn van een vereniging. Ook het gebruik van internet en de laatste technologische snufjes is aanzienlijk hoger dan dat van golfclubleden die al langer lid zijn. Daarnaast hebben de golfers die recent lid zijn geworden, 'succes' hoger in het vaandel staan en willen ze deze successen ook graag laten zien, iets wat gezien de theorie die Van Bottenburg ontwikkeld heeft over statuscompetitie geheel verklaarbaar is. De nieuwkomers binnen de golfsport hebben dus in meerdere opzichten een andere leefstijl dan de gevestigde orde. De explosieve toetreding van deze 'andere' mensen binnen de golfsport heeft echter gevolgen voor de cultuur in de golfsport.

2.6.3 Veranderende cultuur

In paragraaf 2.4 is al aangegeven dat bij een groeiende populariteit van een sport sociale gebruiken veranderen, waardoor de onderscheidende waarde van die sport vermindert. Binnen de golfsport ziet men inderdaad sociale gebruiken veranderen, maar vooralsnog blijft de uitstroom van de gevestigde hoge sociale klasse naar andere exclusieve sporten uit. Hieronder wordt uiteengezet welke invloed maatschappelijke veranderingen hebben op de cultuur binnen de golfsport.

De westerse samenleving heeft volgens Koski (2008) de laatste decennia grote culturele veranderingen ondergaan. Mensen gedragen zich minder voorspelbaar, zijn impulsiever en op zoek naar belevenissen op korte termijn. Daarnaast zijn er veel meer keuzemogelijkheden (en kennis hierover) beschikbaar gekomen. Zo heeft men bijvoorbeeld oneindig veel mogelijkheden om in verschillende sociale omgevingen te participeren. Ook het wisselen tussen deze omgevingen gaat sneller dan voorheen (Koski, 2008). Hierdoor zijn beslissingen om te participeren binnen een bepaalde sociale omgeving niet altijd meer gebaseerd op traditionele betekenissen van die omgeving. Zo is bijvoorbeeld de beslissing om je kind naar een katholieke basisschool te laten gaan, voor veel mensen niet meer gebaseerd op religieuze beweegredenen (Bremer, 2007). Het gevolg hiervan is dat de originele traditie van de sociale omgeving (in het voorgaande voorbeeld: een *katholieke* basisschool) niet meer gegarandeerd in stand blijft.

Deze ontwikkeling definieert men als individualisering. Wanneer de diversiteit in een samenleving vergroot, associëren mensen zich minder met één specifieke sociale omgeving. Mensen leven meer onafhankelijk ten opzichte van hun socio-demografische achtergrond en maken meer individuele keuzes. Deze keuzes kunnen zoals gezegd tegengesteld zijn aan de gevestigde regels en rituelen van gedrag binnen een sociale omgeving (Stokvis, 2000).

Deze culturele verandering ziet men ook terug komen binnen de golfsport. De groei van de golfsport (merendeel greenfeespelers) heeft voornamelijk plaatsgevonden onder de 'sportieve luxezoekers'. De eigenschappen van dit profiel zijn in grote mate vergelijkbaar met de culturele verandering van de westerse samenleving die Koski (2008) omschrijft. Vooral op de commerciële golfaccommodaties, waar de meeste greenfeespelers actief zijn, ziet men deze cultuurverandering steeds meer terug. Regels wat betreft kleding versoepelen. Zo luidt een kledingvoorschrift soms alleen nog maar: *'Aangekleed'*. Daar waar dit voorheen ondenkbaar was en op veel golfbanen altijd nog ondenkbaar is: *'Polo met kraag en mouwen (voor vrouwen geen inkijk), nette pantalon, polo in de broek, golfschoenen met spikes en sokken die reiken tot aan de kuit'* luidt daar het devies.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de interviews, observaties en ander studiemateriaal zoals krantartikelen en columns gepresenteerd in vier thema's. Deze thema's geven de kern van de diepte-interviews en ander empirisch materiaal weer en zullen de basis zijn voor het beantwoorden van de in de inleiding gestelde (deel)vragen. De vier thema's zijn opgedeeld in de vier verschillende soorten van kapitaal zoals deze omschreven zijn in paragraaf 2.5.

1. Economisch kapitaal
2. Sociaal kapitaal
3. Cultureel kapitaal
4. Golfsport kapitaal

Er worden in dit hoofdstuk voortdurend vergelijkingen gemaakt tussen de twee onderzoeksgroepen: greenfeespelers en golfclubleden. De citaten uit de interviews en ander empirisch materiaal worden *cursief* weergegeven in een kader. Er wordt gestart met een omschrijving van de geïnterviewden, dat gevolgd wordt door de uitwerking van de vier thema's. In dit hoofdstuk worden een aantal specifieke golftermen gebruikt. In bijlage 3 worden deze termen gedefinieerd.

3.1 Beschrijving respondenten

3.1.1 Algemene gegevens

Er zijn in totaal 18 mensen geïnterviewd waarvan negen greenfeespelers en negen golfclubleden. Bij de golfclubleden is het gelukt om leden te interviewen die lid zijn van de vooraf geselecteerde golfbanen. Onder de greenfeespelers zijn er twee respondenten die niet op één van de vooraf geselecteerde golfbanen hebben gespeeld. Deze respondenten hebben echter wel gespeeld op vergelijkbare golfbanen op basis van de variabelen waarop de golfbanen geselecteerd zijn (ondernemingsvorm, karakter ten opzichte van greenfeespelers en aantrekken van greenfeespelers).

Wat betreft de leeftijd van de respondenten is het redelijk gelukt om binnen de gestelde doelgroep te blijven. Vier respondenten waren jonger dan 45 en één respondent ouder dan 55. Zowel onder de greenfeespelers als onder de golfclubleden zijn mensen met en zonder kinderen ondervraagd. Vier respondenten wonen niet samen met hun partner of hadden helemaal geen partner. Vrijwel iedereen had of heeft een hoge functie op het werk. Drie golfclubleden zijn reeds gepensioneerd, Overige bijzondere eigenschappen van de respondenten: één respondent is homoseksueel en iedereen is volledig Nederlands. Eén respondent is weliswaar in Canada geboren maar heeft wel Nederlandse ouders.

Vrijwel alle respondenten hebben voorafgaand aan hun golfcarrière andere sporten beoefend. Deze sporten varieerden van ballet tot cricket maar in de meeste gevallen betrof het tennis en/of hockey. Met name tennis en hardlopen zijn sporten die de respondenten nu nog naast golf beoefenen. Vrijwel iedere respondent heeft een bovenmodaal inkomen of pensioen. Vaak heeft of had men een functie op directie- of managementniveau.

3.1.2 Golfgerelateerde gegevens

Onder de greenfeespelers zijn zes spelers met hun ervaring van één tot zes jaar relatief nieuw in de golfsport. De andere drie zijn al eerder begonnen met hun GVB of in contact gekomen met de

golfsport, bijvoorbeeld door het regelmatig bezoeken van grote golftoernooien. Onder de golfclubleden is de ervaring een stuk ruimer te noemen. Daar varieert de betrokkenheid bij de golfsport van tien tot 40 jaar.

Wat betreft het spelniveau van de respondenten zijn er grote verschillen tussen de twee groepen. Onder de greenfeespelers hebben slechts twee spelers een handicap, terwijl alle golfclubleden een handicap hebben dat lager is dan 20. Het aantal rondes dat men speelt ligt in relatie met het niveau ver uiteen. De greenfeespelers spelen samen gemiddeld ongeveer zeven rondes per jaar, tegenover een gemiddelde van ongeveer 80 rondes onder de golfclubleden.

Op de volgende pagina worden de belangrijkste eigenschappen van alle respondenten schematisch weergegeven (tabel 2). De letters van de golfbanen corresponderen met de in de inleiding gegeven omschrijving (bladzijde 9, tabel 1).

Golfer	Leeftijd	Geslacht	Relatie	Kinderen	Werk	Jaren in golf	Handicap	Rondes per jaar	Golfbaan
Greenfeespeler 1	45	Man	Getrouwd	4	Directeur	5	24	8	B
Greenfeespeler 2	53	Vrouw	Getrouwd	2	Marketingmanager	20	GVB	10	A
Greenfeespeler 3	45	Vrouw	Samenwonend	0	Eigen onderneming	37	GVB	5	F
Greenfeespeler 4	41	Man	Vriendin	2	Eigen onderneming	6	15	15	C
Greenfeespeler 5	56	Man	Getrouwd	1	Werkzoekend	20	GVB	0	F
Greenfeespeler 6	60	Man	Getrouwd	2	Bedrijfsadviseur	5	GVB	5	F
Greenfeespeler 7	52	Vrouw	Getrouwd	3	Onderwijzeres	1	GVB	15	A
Greenfeespeler 8	52	Man	Vriendin	0	Eigen onderneming	10	GVB	5	D
Greenfeespeler 9	38	Man	Getrouwd	1	IT- consultant	3	GVB	2	B
Golfclublid 1	38	Man	Vrijgezel	0	Eigen onderneming	22	4	70	C
Golfclublid 2	50	Vrouw	Getrouwd	2	Eigen onderneming	40	17	50	C
Golfclublid 3	51	Vrouw	Vrijgezel	0	Accountmanager	10	17	60	A
Golfclublid 4	43	Man	Samenwonend	2	Salesmanager	16	8	60	A
Golfclublid 5	54	Man	Getrouwd	0	Gepensioneerd	21	8	120	D
Golfclublid 6	52	Man	Getrouwd	0	Eigen onderneming	40	3	80	E
Golfclublid 7	54	Vrouw	Getrouwd	0	Gepensioneerd	21	17	120	D
Golfclublid 8	53	Man	Getrouwd	1	Gepensioneerd	25	8	120	B
Golfclublid 9	48	Vrouw	Getrouwd	2	Administratie	28	13	60	E

Tabel 2. Omschrijving respondenten

3.2 Economisch kapitaal

Tijd en geld zijn niet alleen in dit onderzoek binnen de golfsport veel genoemde redenen waarom golfers niet vaker golfen dan dat ze nu doen. In deze paragraaf wordt dieper op deze redenen ingezoomd en wordt er ingegaan op achterliggende beweegredenen van deze argumenten.

3.2.1 Tijd

Een gebrek aan tijd wordt door veel respondenten als reden gegeven om niet meer te golfen dan dat ze nu doen. Er worden verschillende redenen gegeven voor het gebrek aan tijd, meestal worden een drukke baan en het gezin of relatie genoemd als motivatie.

“Drie keer in de week, ja dat gaat dus niet. Vanwege m’n rug maar ook vanwege tijd, dat toch ook. In verband met mijn werk en ook tal van andere bezigheden. Ja er is van alles natuurlijk wat je op een dag doet, je kinderen moet je, en de was moet ook gedaan worden. Dus nee, nee dat zou ik niet redden.” (Golfclublid 2)

“Op een gegeven moment heb je je werk, zij hebben hun werk. Ja het is er eigenlijk gewoon nooit van gekomen. In de zomer dan heb ik al gewoon heel weinig gespeeld, ik ben super druk geweest en op een gegeven moment gaat de focus naar golf eigenlijk een beetje weg. Je golftas staat in een hoek met een laag stof er over heen dat je hem niet meer ziet. Dan ben je eigenlijk gewoon met hele andere dingen bezig. Ik heb een dochter van 2, ja die vraagt ook wel aandacht.” (Greenfeespeler 9)

Tijd wordt vaker door greenfeespelers opgegeven als reden om niet te kunnen golfen. Ook omdat het bij golfclubleden minder een issue is om meer te gaan spelen, omdat ze al heel veel spelen. Toch is er ook een enkele greenfeespeler die mogelijkheden ziet of ambitie heeft, maar zich dan beperkt voelt door zijn of haar sociale omgeving en werkzaamheden.

“Één reden is de hoeveelheid keren die ik kan spelen, dus de prioriteit die ik het kan geven wil ik niet helemaal asociaal thuis zijn.” (greenfeespeler 1)

“Ik zou wel heel veel meer willen maar ik ben bang dat het ten koste gaat van mijn werk. Maar ja, aan de andere kant zou ik het ook kunnen benutten, waarom zou het niet kunnen? Ik heb ook veel vrije dagen. Zo lijkt het er op ten minste. Maar die vrije dag vul ik ook vrij veel met werk.” (Greenfeespeler 6)

“Ja dan moet je ook zorgen voor je relatie hé? Dat je niet dadelijk een golfweduwe wordt zoals dat in de golfsport heet, want je hebt van die types die dan alleen maar bezig zijn met golfen omdat het zo verslavend is.” (Greenfeespeler 3)

Andersom geven golfclubleden juist aan een bepaalde drang te hebben om veel tijd te besteden aan golf. Meerdere spelers geven ook aan dat andere dingen speciaal wijken om te kunnen golfen of dat aan andere mensen uitgelegd moet worden waarom ze geen tijd hebben om andere dingen te doen.

“Ik zou eigenlijk mijn leven niet voor kunnen stellen zonder golf. Ik vraag me ook af wat al die mensen doen die niet golfen. Dat vraag ik me echt af, wat doen ze met hun tijd? Ik kan het me echt niet voorstellen.” (Golfclublid 1)

“Het beviel zo goed dat heel langzaam alles ging wijken. Want ook nu nog loop ik regelmatig op de baan dat het mooi waait en dan kijk je naar de luchten en dan denk je ik had nu op het water kunnen staan. 4,5 meter zeil en dan is de volgende gedachte: nou laag onder de wind een punch met een beetje rol spelen dan kom ik er wel.” (Golfclublid 8)

“Ik probeer ze (andere mensen) ook uit te leggen waarom ik geen tijd heb omdat ik moet spelen. Mensen begrijpen niet dat je het elke keer weer leuk blijft vinden. Ze begrijpen ook niet dat je daar zoveel tijd in wilt stoppen, want daar kunnen we kort over zijn: het kost wel veel tijd.” (Golfclublid 4)

3.2.2 Structureel golfen

In het verlengde van tijd, kan de structuur die golf in het leven van golfers inneemt worden gezien. Een verschil tussen bijna alle geïnterviewde greenfeespelers en golfclubleden is dat golf bij de eerst genoemden veel minder in ‘het systeem zit’ dan bij de laatst genoemden. Slechts één greenfeespeler geeft aan dat hij structureel op vooraf vastgelegde momenten golft.

“Ik speel zeker iedere maand een wedstrijd en dan probeer ik om de week nog wel even vrij te golfen.” (Greenfeespeler 4)

Verder is bij greenfeespelers voornamelijk geconstateerd dat zij incidenteel golfen of bijna helemaal niet meer golfen.

“Ja, nou ja dat heb ik dik vier jaar niet meer gedaan. En het is dat mijn vrouw zegt van ja je moet wel zorgen dat je dat GVB ieder jaar verlengt anders moet je het opnieuw doen. Ik zeg dat is waar, dat is waar.” (Greenfeespeler 5)

“Ja en eigenlijk vraag ik mezelf af van waarom doe ik dat nooit meer maar het zit gewoon niet meer in mijn systeem om te kijken van wanneer zijn er toernooien wanneer kan ik er heen.” (Greenfeespeler 8)

Sommige greenfeespelers geven aan dat er bij andere sporten wel een bepaalde structuur is in de frequentie van beoefening, terwijl deze bij het golfen niet aanwezig is.

“Ja minimaal één keer in de week (hardlopen red.), maar ik probeer het wel twee keer in de week te doen als dat lukt. (...) Als ik kijk naar bijvoorbeeld vorig jaar dan zal ik een keer of 8 gegolfd hebben denk ik ja.” (Greenfeespeler 1)

Bij golfclubleden daarentegen is bij iedereen wel een bepaald terugkerend patroon te ontdekken in de mate waarin gespeeld wordt. Vaak doet men mee aan (club)wedstrijden die periodiek georganiseerd worden, maar ook het spelen met een kleine vaste groep heeft veel meer regelmaat dan bij greenfeespelers.

“Ja je kunt het ongeveer zo zeggen dat ik in het zomerseizoen dan speel ik altijd wel 18 holes in het weekend en op woensdag avond hebben we een clubje kerels dan komen de mensen hier na het werk zo rond een uur of zes half zeven dan kom je hier bij elkaar.” (Golfclublid 6)

“Golf is bijna mijn werk geworden. Wij spelen hier veel, we spelen in ieder geval 3 keer in de week. Dat is een soort standaardritme, dinsdagmorgens, donderdagmorgens en zondags en alles wat daar tussendoor komt.” (Golfclublid 8)

3.2.3 Geld

Ook geld wordt voor respondenten als factor gezien om niet meer te gaan golfen, of om niet op andere banen te spelen dan waar ze lid zijn.

“En dan gaan jullie (man en zoon respondent) één keer spelen dat is 160€ nou dat is veel geld zegt ie (man respondent) dan daar kunnen we een paar dagen van eten. Ja kijk als we het allemaal zouden hebben prima. Maar ik vind het zonde om bijna honderd euro voor 18 holes neer te tellen. En dan ga je nog ergens naar toe, dus je moet nog rijden je gaat een hapje eten. Nee.” (Golfclublid 9)

De beslissing om wel of niet lid te worden van een golfclub, wordt vaak vanuit een rekenkundige benadering uitgelegd. In deze uitleg is het vaak een combinatie van frequentie van spelen ten opzichte van de prijs die mensen doet beslissen al dan niet lid te worden van een golfvereniging.

“Als je ergens lid bent dan wil je toch daar spelen om je geld er een beetje uit te halen. En je betaalt toch snel duizend euro per jaar, nou 50€ dat is gewoon twintig keer golfen, dat is gewoon een hoop en dat red ik gewoon niet.” (Greenfeespeler 4)

“Al met al gaf ik toch wel een klein vermogen uit aan dat hele golfspelletje. Duizenden euro's op jaarbasis aan greenfee. Ik dacht weet je wat, ik woon hier om de hoek. Ik wist dat die baan hier lag, mijn vader is hier lid, ik dacht dat is ook de moeite waard.” (Golfclublid 1)

Wanneer op dit punt echter wat meer wordt doorgevraagd blijkt dat als er veel meer geld beschikbaar zou zijn, er alsnog andere redenen zijn om niet lid te worden.

“Ik mag morgen multimiljonair worden ik denk niet dat ik dan lid zou worden. Als ik alleen al kijk wat er dan lid is van die vereniging en van die club, daar hoef ik dan weer niet bij te horen. (...) Ik wil niemand beledigen maar het is wat mij betreft een iets te hoog Volvo gehalte. (...) Kak, kale kak.” (Greenfeespeler 5)

Volgende paragrafen gaan dieper in op andere betekenissen die gegeven worden aan de vereniging en medespelers in het algemeen.

3.3 Sociaal kapitaal

Greenfeespelers en golfclubleden golfen binnen verschillende sociale verbanden. In deze paragraaf wordt ingezoomd op welke betekenissen beide groepen geven aan deze verbanden en hoe deze verbanden invloed hebben op de frequentie van spelen. Er wordt gestart met resultaten van wat respondenten hebben gezegd over (de beschikbaarheid van) medespelers. Dit wordt gevolgd door 'het verenigingsleven' en de wij/zij verhoudingen binnen de golfsport.

3.3.1 Medespelers

Golf is een sociale sport. Tussen het slaan door is er ruimte en tijd om met flightgenoten te praten. Golfen doet men dan ook vooral samen. De gemiddelde flightgrootte op de Nederlandse golfbanen is 2,51 personen. Een enkele respondent geeft aan dat men het ook leuk vindt om alleen te spelen.

“Het is een sport, dat kun je met z'n tweeën of met z'n drieën doen als je een flight doet maar je kunt het ook alleen doen. En dat vind ik ook erg leuk. Gewoon helemaal alleen zo daar lopen en lekker rustig en ja, dat vind ik wel mooi dat mag best.” (Greenfeespeler 7)

Het merendeel golft echter liever met andere mensen. In eerste instantie wordt aangegeven dat men, mede door het handicapsysteem, met iedereen kan golfen. Wanneer hier wat verder op wordt

doorgevraagd blijkt alleen dat niet iedereen dit ook daadwerkelijk graag doet. Meer over dat laatste wordt gepresenteerd in de paragraaf golfsport kapitaal.

En het mooie van die sport is dat je het met wie dan ook kan spelen. Met jong, oud, vrouw, met iedereen kun je er een competitie van maken. Dat is een mooie, dus door middel van die handicapverrekening kan je met wie dan ook gewoon een wedstrijd aan gaan en dat is met tennis toch niet het geval.” (Golfclublid 5)

Golfclubleden hebben in dit onderzoek nooit aangegeven dat het soms lastig is om medespelers te vinden om te gaan golfen. Vaak is er buiten de georganiseerde wedstrijden om, waar de flightindeling door de wedstrijdleiding wordt gemaakt, een kleine vaste groep mensen binnen de vereniging waarmee gespeeld wordt. Dit zijn meestal ongeveer gelijk gestemde mensen in de zin van leeftijd, levensfase en spelniveau. Ook wordt er voornamelijk met mensen van het zelfde geslacht gegolfd, tenzij er met de eigen partner gegolfd wordt.

“Eigenlijk heel veel, eigenlijk altijd met z’n tweeën. Of we zijn met z’n tweeën en we worden uitgenodigd door anderen. Eigenlijk een heel beperkt groepje. (...) Je ziet het nu ook in de groep waarvan steeds meer mensen stoppen met werken, die komen dan hier en dat clubje dat komt elkaar hier heel veel tegen. Morgen of overmorgen ook, dat is een heel beperkt groepje.” (Golfclublid 7)

“De meeste vrienden die golfvrienden die komen uit die niet-ledenclub (mensen zijn nu wel lid). En voor een deel komt dat omdat het min of meer dezelfde leeftijdsgroep is en dan zie je ook dat mensen uit het arbeidsproces treden.” (Golfclublid 8)

“En ja god op een gegeven moment loop je tegen iemand op en dat was een beetje hetzelfde niveau en daar heb ik heel veel ’s ochtends mee gespeeld. En dat breidde zich uit met een mannetje of 3, 4 maar met één persoon toch heel vaak ’s ochtends vroeg om 7 uur hebben we wel wat holetjes afgelegd.” (Golfclublid 5)

Ook greenfeespelers geven aan dat ze meestal met dezelfde (groep) mensen spelen. Voor greenfeespelers daarentegen is het soms wel lastig om (gelijkgestemde) medespelers te vinden. De redenen die hiervoor opgegeven worden lopen uiteen. Druk wordt genoemd, maar ook het feit dat ze gewoon weinig mensen kennen die golfen, of dat andere mensen niet met hen willen golfen.

“Ja die is ook gewoon heel druk als ik hem weleens bel en hij belde mij net toevallig van de week. Ja dan is het van nou mooi weer hé we moeten es kijken of we kunnen spelen. En dan zijn we zo maar anderhalve maand verder voordat we een gat hebben kunnen vinden in de agenda.” (Greenfeespeler 1)

“Ik golfde niet vaak genoeg en ik had te weinig vrienden en vriendinnen waar ik graag mee zou willen golfen. Omdat de meeste ja in mijn geval toch heteroseksuele mensen zijn, waarvan ik denk van ja dan ik ga liever met homo’s en lesbo’s golfen.(...) Eigenlijk met mijn familie, op mijn moeder na heb ik met bijna niemand gegolfd terwijl ze allemaal golfen. En ik heb ook vaak genoeg gezegd van nou ik heb wel zin om te golfen maar, blijkbaar vinden ze het toch niet interessant genoeg om met mij te gaan golfen. Ja dan niet.” (Greenfeespeler 3)

[I:En hoe vaak speelt u ongeveer?] *“Nou dat is heel weinig, maar dat heeft er ook mee te maken wie me vraagt van joh kom es een keer mee.” (Greenfeespeler 6)*

Het feit dat de onderzochte greenfeespelers soms geen medespelers kunnen vinden hoeft echter niet te betekenen dat mensen niet gaan golfen. Soms wordt de golfbaan alleen opgezocht om daar vervolgens aan te sluiten bij andere (vreemde) mensen, of om alleen de baan op te gaan.

“Ik heb denk ik voornamelijk alleen gegolfd ja. Ja dat komt omdat er voor de rest geen mensen in mijn omgeving zijn in Nederland die golfen.” (Greenfeespeler 9)

“En ja voor de rest speel ik ook wel eens alleen als ik denk van ik heb nu ruimte, ik heb zin, en joh prima dan ga ik naar Purmerend of wat dan ook en ik dan ga ik gewoon lopen. Dan sluit ik me aan bij een groepje.” (Greenfeespeler 1)

3.3.2 Verenigingsleven

Buiten de economische redenen en het gebrek aan tijd als argumenten om niet lid te worden van een vereniging, geven greenfeespelers ook andere betekenissen aan golfen binnen een vereniging en aan golfclubleden dan golfclubleden zelf doen. Leden van een vereniging geven aan dat ze ‘echte verenigingsmensen’ zijn en dat het eigenlijk vanzelfsprekend is om in een vereniging te golfen.

“Ik ben lid geworden ja omdat mijn ouders, ik dacht ik heb er eigenlijk nooit zo goed over nagedacht of je nou ook gewoon een beetje zo kon golfen ja ik ben misschien toch ook wel een verenigingsmens mijn ouders waren ook altijd lid van een club.” (Golfclublid 2)

Ook zijn de golfclubleden over het algemeen heel positief over de vereniging en spreekt men over ‘een kneuterig clubje’ en ‘een sociaal bed’.

“Heel actief met van alles en nog wat dus ik ben echt een verenigingsmens. Er is geen haar op mijn hoofd die het anders had gewild. Ik heb het heel erg naar mijn zin.” (Golfclublid 1)

“Ik denk dat X een relatief klein clubje is, een beetje kneuterig clubje maar inmiddels vind ik dat wel een soort van grappig en gezellig.” (Golfclublid 3)

“Een vereniging is een sociaal bed waarin je nog meer plezier van de sport kunt beleven. (...)Dus dat is voor mij ook expliciet een reden om niet als vrije golfer door het leven te gaan en binnen de vereniging pret te hebben en ook met verschillende dingen in aanraking te komen.” (Golfclublid 8)

Er zijn echter ook golfclubleden die sommige verenigingsactiviteiten niet leuk vinden of de vereniging zelf niet hecht vinden. Opvallend genoeg waren dit voornamelijk vrouwelijke respondenten: de damesdag of damescompetitie moet het vaak ontgelden.

“Ja de club zelf is niet zo hecht. Sinds X het overgenomen heeft zijn er veel minder, worden er veel minder dingen georganiseerd er is veel minder wedstrijdtijd. Dus je kent iedereen wel en iedereen heeft zo wel groepen, maar we spelen er zelden mee.” (Golfclublid 7)

*“Ik doe bijvoorbeeld niet mee met de damesdag. Dat vind ik een ontzettend getrut.”
[I: wat bedoel je met getrut?] “Nou ja gewoon het is gewoon een beetje een truttig gebeuren als de damesdag is geweest hier. Oude taarten gedoe ja dus dat vind ik niet aantrekkelijk en ik ben niet de enige die dat vindt van mijn leeftijd.” (Golfclublid 2)*

"Ik ben er (competitie spelen) mee gestopt op een gegeven moment dat ik het eigen team vond ik niet zo geweldig dan kom je binnen na 16 of 17 holes, of het is heel spannend en dan kom je op de 18^e pas binnen en dat er dan gewoon niemand staat en er zijn er al twee aan het douchen en er zijn er al twee naar huis dan heb ik echt zo iets van dat is niet mijn idee van competitie spelen." (Golfclublid 9)

"Een wedstrijd op zich is leuk maar ja competitie vond ik niet zo leuk met al die vrouwen bij elkaar." [I: Waarom niet dan?] *"Dat zijn van die mutsen. Stel jij zou mee doen met dames competitie, wat zou je daar van vinden? Nou, dat vond ik dus ook."* (Golfclublid 7)

Leeftijdsgenoten binnen de vereniging zijn ook iets wat de respondenten aangeven te missen (zowel mannen als vrouwen). Ze geven aan dat ze weinig leeftijdsgenoten hebben binnen de vereniging, de een vindt dit jammer en de ander heeft er geen problemen mee.

"Die in mijn competitieteam daar ben ik de jongste van. En de oudste is 60." [I: zo] *"Ja knip dat er maar uit. Ja ik heb niet zo heel veel leeftijdsgenoten op deze club. Er is wel een groep generatiegenoten veel meer kinderen uiteraard."* [I: wat vind je daar van?] *"Oh daar heb ik geen moeite mee, oh nee absoluut niet."* (Golfclublid 1)

"Mensen die het liefst van je eigen leeftijd zijn maar in mijn damesteam is dat niet zo. Ik ben een van de jongste dus dat vind ik wel jammer." (Golfclublid 2)

Twee van de interviewde golfclubleden hebben in hun beginperiode op de vereniging moeite gehad om in de vereniging een plek te vinden. Beide spelers zijn actief op dezelfde vereniging en geven later in het interview aan dat ze nu wel hun plek hebben gevonden.

"Ja in het begin is dat best wel lastig als zeg maar als vrouw alleen. Ten minste alleen ja, mensen hebben toch vaak een oordeel over je dus ik moet zeggen dat de eerste twee drie jaar, ja daar had ik echt zoiets van nou dit vind ik echt helemaal niets hier met die mensen allemaal. (...) Nou ja weet je er zijn altijd een aantal mensen en zo werkt het denk ik vrouwen die het bedreigend vinden dat jij als vrouw alleen binnen komt. (...) Nou ja dan ze denken dat je daar komt om je man te vinden. (...) Ja vrouwen voelen zich toch wel een beetje bedreigd als een vrouw alleen binnen komt." (Golfclublid 3)

[I: Hoe werd je hier opgevangen?] *"Ja dat is lastig. Ik ben een Amsterdammer, ik kom in X, als Amsterdammer in X, kale kop, januari, zwarte leren jas, ik zat aan de bar en er staan een twintig paar ogen naar me te kijken van hé we worden overvallen. Maar ik vroeg alleen een kopje koffie."* (Golfclublid 4)

Greenfeespelers hebben over het algemeen niet zo veel met clubgolf. Respondenten geven aan dat dit te maken heeft met de leeftijd of het type mensen dat lid is van de vereniging (zie ook het citaat van greenfeespeler 5 op bladzijde 26). Een andere respondent geeft te kennen dat zij ook met andere sporten niet het verenigingsleven zoekt.

"Ja, kijk ook als ik ga kijken naar de, ik zie hier veel grijze haren en als je dan kijkt naar de gemiddelde leeftijd dan denk ik wel dat dat vijftig plus is. Ja ik heb de veertig nog niet bereikt, dus ja ik zou de gemiddelde leeftijd gelijk doen dalen." (Greenfeespeler 9)

"Is het nou de sport of is het nou de vereniging, net als met wandelen, ga je dat zelf doen, of moet je dat in een wandelgroep doen? Ik denk dat daar wel een aspect in zit. Dat is iets wat ik niet zoek, ik zoek niet het verenigingsgebeuren." (Greenfeespeler 2)

“Het heeft nog steeds een beetje die, ja, ons kent ons mentaliteit. Kijk naar de golfbanen er zitten nog een X aantal elite clubs golfbaan X, golfbaan Y, ja de oude golfbanen zijn eigenlijk nog steeds domeinen van, een pact van de rich few. Ja en daar zitten mensen bij die denken dat ze het hoog in hun bol hebben omdat ze geld hebben, maar in principe stellen ze net zo veel of weinig voor als jij en ik. Het zijn maar mensen.” (Greenfeespeler 3)

Negatieve ervaringen tussen greenfeespelers en golfclubleden heeft er bij een enkeling toe geleid dat men anders tegen clubgolf is gaan aankijken. Meer informatie hierover is terug te vinden in de volgende subparagraaf.

“Maar ik heb ook wel hier hele slechte ervaringen met flights toen ben ik gestopt. Met drie dames die hun wekelijks rondje golf hadden, en ik was er gewoon bij gestopt. Ja ik snapte heel goed dat ze dat vervelend vonden, weet je wel drie dames die willen klepper de klep en die slaan alle drie van de damestee af en dan komt er in een keer een onbekende vent bij ja wat moet je daar mee? Maar de onbeschoftheid waarmee twee van de drie mij behandelden dat vond ik ook wel beneden peil. Echt een hele slechte ervaring. Echt gewoon onbeschoft. (...) Nou het feit dat ik het nu nog weet dat betekent ook wel iets van mijn beeld over de golfwereld en de traditionele golfwereld. Mensen met een dun laagje uiterlijke beschaving, nou niet dun maar gewoon een dikke laag uiterlijke beschaving maar onderhuids arrogant, onbeschoft en clanachtig om elkaar zitten. Dat heeft mijn enthousiasme voor clubgolf niet bevorderd, ik vond hun het typische voorbeeld van wat in elk geval mijn beeld van de clubgolfer is.” (Greenfeespeler 8)

3.3.3 Wij en zij

Bij het laatst gegeven citaat valt vooral op hoe groot de afstand tussen clubgolfers en buitenstaanders ten opzichte van diezelfde club kan zijn. Zelfs nieuwelingen op de vereniging hebben soms last van het feit dat ze als bedreiging worden gezien binnen de club. Eerder is al toegelicht dat golfers met een *kleine* en *vaste* groep mensen spelen. Met name bij de geïnterviewde golfclubleden is geconstateerd dat dit vaak het geval is. Het ons-kent-ons-gehalte binnen iedere vereniging in dit onderzoek is dus groot.

“Het is hier wel een beetje, elke club is ook een sociaal gebeuren met een hele beperkte omvang. Iedereen kent iedereen, als ik nou de vuile was buiten hang, die ook iedereen heeft, dan weet een dag later de hele club het.” (Golfclublid 4)

Ook wordt door een enkeling aangegeven dat de vereniging sterke familiebanden heeft die al vanaf de oprichting van de golfclub een belangrijke rol spelen.

“Ja we zijn al lang lid, 40 jaar of zo, dus dat komt vaak voort uit het feit dat de ouders hier ook al golfd. En dan heb je meteen een belangrijke rode draad denk ik door de golf hier, want ja familiebanden die spelen wel een grote rol. Het is wel een plek ja zeg maar een hele comfortabele plek waar je met je gezin, met je familie en met je vrienden bij elkaar kan komen omdat we het spelletje gewoon hartstikke leuk vinden en ja dat gaat hier zo al sinds het eind van de twintiger jaren sinds de boel hier is opgericht.” (Golfclublid 6)

Door de kleine, vaste, bekende en soms zelfs familiale sfeer waarin golfclubleden zich bewegen ontstaat er een bepaalde vorm van eigenheid. Golfclubleden voelen zich niet alleen verbonden met de vereniging maar ook met de golfbaan. En stralen ook een zekere mate van trots uit. Op een van de observaties ging de onderzoeker bijvoorbeeld naar huis met een heel pakket aan informatie over de golfbaan: scorekaart, birdieboekje, een jubileum boek, tee's met het logo van de golfbaan en een

informatieboek over hoe de golfbaan met natuur om gaat. Tijdens de rondes die gespeeld zijn met de leden van die betreffende golfbaan werd de onderzoeker vol trots rondgeleid over de golfbaan met verhalen over vroeger en over technische aanpassingen die gemaakt zijn aan de golfbaan.

“Dus ik kan hier makkelijk spelen en de baan qua ontwerp vind ik nog steeds vreselijk mooi. Er zit echt alles in, ik vergelijk even met banen zoals X, X, X, zelfs in vergelijking met X heeft deze baan meer.” (Golfclublid 8)

“Nou het is best een mooie baan, de eerste, nou ja we hebben een uitbreiding natuurlijk om 18 holes te kunnen spelen. (...) Er zit van alles in. Goeie greens, moeilijkheidsgraad, lengte, slimme bunkers.” (Golfclublid 4)

“Dat is een beetje het geluk van hoe zal ik zeggen, ik realiseer me wel, je bent hier wel een grote bofkont als je hier kunt rond lopen. Ja zo zie ik dat, ik bedoel als je naar buiten kijkt hé, het ziet er allemaal even mooi uit, en ja dat is leuk en dat is ook leuk om aan te werken en dat is ook leuk om aan te besturen, je moet je ook realiseren ja dat is wel heel speciaal als dat kan.” (Golfclublid 6)

Wanneer deze eigenheid echter in contact komt met mensen die niet ‘eigen’ zijn, ziet men bepaalde spanningen ontstaan. Het laatste citaat in de vorige subparagraaf is hier een goed voorbeeld van uit het perspectief van een buitenstaander. De golfclubleden geven echter ook met voorbeelden aan dat mensen van buitenaf niet vriendelijk worden ontvangen, of dat ze zich soms ergeren aan de greenfeespelers die op hun golfbaan komen.

“Nou het schijnt wel, ik heb het zelf niet mee gemaakt maar ik hoor wel verhalen dat dat wel is gebeurd. Dat mensen wel zoiets hebben van wat kom jij doen, wat doe jij op onze baan?” [I: wat voor verhalen zijn dat dan?] “Nou dat mensen niet vriendelijk worden ontvangen of worden bejegend. Of met een vreemd gezicht zo van bururuburu.” [I: ja en hoe komt dat volgens u?] “Ja dat is echt van dit is onze club en vervelend dat er nieuwe gezichten zijn en mensen die ze niet kennen.” (Golfclublid 3)

“Vorig jaar liep ik hier in de baan daar liepen vijf jongens voor me in één flight, met blikjes bier, sigarettenpeuken, dat zijn greenfeespelers, die komen en die gaan. En die hebben die zorg niet voor die baan zoals een clublid die heeft. Het is mijn baan ik ben hier morgen weer. Ik rook sigaren, maar ik zal nergens een sigaar in de baan achter laten, dat doe je gewoon niet.” (Golfclublid 4)

“Waar je iets minder huiselijks hebt is bijvoorbeeld golfbaan X, of op golfbaan X heb je het ook wel dat zijn de nieuwere upscale banen waar nog maar weinig greenfeeërs worden toegelaten en waar je toch een beetje bestempeld wordt als oww dat is een greenfee ja dat hoort niet echt bij ons.” (Golfclublid 8)

Bij de greenfeespelers is echter op een enkele uitzondering na vrijwel iedereen redelijk te spreken over de ontvangst op verenigingsbanen. Men lijkt het ook te begrijpen dat golfclubleden het vervelend vinden dat zij op hun baan spelen. Een enkeling vindt het zelfs raar dat hij als buitenstaander op iemands golfbaan mag spelen. Opvallend is ook dat greenfeespeler 2 in dit geval zichzelf ook een buitenstaander noemt.

“Nou ja het is eigenlijk heel simpel, de golfclubs trekken hun leden voor. En dat is ook hartstikke goed, want daar betalen die golfleden voor waardoor zij dus vaker gaan golfen.” (Greenfeespeler 3)

“Een goed voorbeeld op golfbaan X dan waren er wel echte leden bij. En die vinden dat dus heel vervelend dat er zoveel buitenstaanders komen want dat beperkt hun weer in de speeltijd en een gedoe en wachten en noem maar op. We hebben daar twee keer mee gespeeld en dan hoor je ze gewoon mopperen op het geheel. Ja dat kan ik me ook wel ergens voorstellen, je bent al lid van zo’n club, en dan word je ook nog weer vol gepropt.” (Greenfeespeler 2)

“En wat je ook hebt is dat in de weekenden zijn vaak dit soort banen gewoon gesloten voor greenfeespelers, alleen voor clubspelers.” [!:] ja wat vind je daar van?] “Ik kan het me voorstellen, want de baan is wel van de club. (...) Als ik lid zou worden van een club. Dan zou ik het misschien ook heel vervelend vinden als er een greenfeespeler tussen loopt. Dat zou ik me kunnen voorstellen, kijk en in principe ja, waarom word ik dan lid van een club? Dan moet er wel een bepaalde exclusiviteit zou er dan moeten komen, want dat mag dan wel afgedwongen worden. Kijk het is altijd denk ik zo, maar dat is met alles in het leven, als je ergens geen lid van bent, of je hoort ergens niet bij, je wil het graag, dan vind je het belachelijk dat het niet zo geregeld is, maar hoor je er bij en iemand van buiten komt daar bij, dan heb je eigenlijk zo iets van ja maar dat hoort niet. Dat is toch van ons? (...) Ja, het zou toch ook vreemd zijn dat als je bij een voetbalclub op een gegeven moment een paar vrije spelers dat veld op ziet banjeren? Dat is toch ook vreemd? Ja dan moet je gewoon op een voetbalclub, tja.” (Greenfeespeler 9)

Wat betreft het ‘wij versus zij’- principe zijn ook duidelijke verschillen te zien tussen de golfbanen die aan dit onderzoek hebben meegewerkt. Vooral de respondenten die op de golfbanen met een relatief gesloten karakter en een passief beleid ten opzichte van greenfeespelers (golfbaan C en E) gespeeld hadden bleken niet veel van deze spanningen mee te krijgen. De golfclubleden van deze banen komen simpelweg bijna niet in aanraking met greenfeespelers. Niet op hun eigen baan maar ook niet op andere banen omdat ze gelijkwaardige banen opzoeken, waar ze vaak op basis van introductie worden toegelaten.

“Maar ik speel dus inderdaad niet veel op hoe noem je dat die baan ook al weer? Ja nee maar ze hebben daar zo’n naam voor.” [!:] de pay en play banen?] “Ja, nee, nee heel weinig.” (Golfclublid 2)

“Nou goed dan hebben we binnen de golfclubs die zeg maar die er eerder in Nederland waren. Dat zijn de oude negen, nou golfbaan X zit daar ook bij. Nou dan hebben we onderling hebben we eigenlijk hele mooie afspraken met elkaar dat je ja gewoon heel gastvrij op elkaars banen wordt ontvangen en dat is voor ons allemaal heel aantrekkelijk.” (Golfclublid 6)

De greenfeespelers die op deze golfbanen kwamen geven ook allebei aan geen problemen te hebben ondervonden met andere spelers. De een heeft op uitnodiging gespeeld met leden van de betreffende golfclub en de ander speelde mee met een georganiseerd toernooi. Een van hen geeft ook aan liever juist op deze wat meer besloten golfbanen te spelen omdat het daar nooit druk is.

“Het probleem met golfbaan X is ze starten om de vier/vijf minuten dus als jij een redelijk balletje kan slaan als jij vrij snel door die baan loopt, als jij constant op de tee gewoon 5 minuten moet wachten dat is gewoon niet leuk. Dus die banen ga je vermijden, dus je gaat op de goyer waar je altijd kan spelen waar het nooit druk is. Dat is dan weer het voordeel van die banen en het voordeel is dat je iemand kent die daar lid is want dan word je geïntroduceerd. Dat heeft ook dan weer voordelen.” (Greenfeespeler 4)

Een andere greenfeespeler geeft aan dat hij zijn gedrag iets aanpast op een verenigingsgolfbaan ten op zichten van een commerciële golfbaan.

“Ik denk dat als je bij een vereniging als je daar wordt uitgenodigd dat je jezelf misschien ietsje meer correcter opstelt dan op een commerciële baan misschien.” [I: ja?] “Dat zou kunnen.” [I: hoe komt dat dan?] “Nou omdat je denkt dat je daar ietsje meer te gast bent.” (Greenfeespeler 6)

3.4 Cultureel kapitaal

Binnen de golfsport zijn er in de loop der jaren bepaalde tradities, rituelen, gewoonten en gebruiken ontstaan. Doordat er pas vanaf eind tachtiger jaren een mogelijkheid kwam om ook als niet-golfclublid-golfer door het leven te gaan, en de golfsport in Nederland toch al ruim een eeuw in verenigingsverband beoefend wordt, zijn deze tradities binnen de golfvereniging ontstaan. Twee respondenten begonnen over de ontstaansgeschiedenis van golf in Nederland en de consequenties hiervan voor het gedrag van de huidige golfers.

“Omdat wij geen breed gedragen langjarige golftraditie hebben in Nederland word je niet door je omgeving opgevoed. Voorbeeld, als je in Engeland of Ierland gaat spelen dan krijg je een draai om je oren als je het verkeerd doet. En je speelt met de slager om de hoek, met de bakker en met je leraar de jeugd speelt ook gewoon de zelfde baan.” (Golfclublid 8)

“Wat ik zelf altijd jammer vind is dat dat (commercieel businessmodel) ook ten koste gaat, van wat we net ook al een beetje bespraken, de manier waarom het spelletje gespeeld wordt, en beleefd wordt en hoe het ontstaan is. Dat vind ik wel eens jammer, hé je ziet dan, niemand let meer ergens op er wordt geen plag meer terug gelegd.” (Golfclublid 6)

Golfclublid 8 geeft eigenlijk aan dat nieuwe spelers niet opgevoed worden door hun omgeving over hoe het niet moet. Meer informatie hierover wordt gegeven in de volgende subparagraaf: kennis, waar wordt ingegaan op het kennisniveau van spelers over regels en gebruiken. Golfclublid 6 geeft aan dat wanneer de nadruk bij golfaccommodaties alleen op geld komt te liggen, dit ten koste gaat van de manier waarop het spel gespeeld dient te worden. Hij verstaat hier onder andere onder dat er geen plagen meer worden teruggelegd. Deze en andere betekenissen die gegeven worden aan de etiquette in golf worden in subparagraaf 3.4.2 uiteengezet. Zowel golfclublid 8 als golfclublid 6 geven met de hierboven genoemde antwoorden aan dat ze een soort symbolisch kapitaal bezitten. Ze refereren naar het ontstaan en de golftraditie die in andere landen aanwezig zou zijn. Ook bij andere golfclubleden werd dit onderwerp aangehaald terwijl dit niet ter sprake is gekomen bij één van de greenfeespelers.

3.4.1 Kennis over de golfsport

Zowel golfclubleden als greenfeespelers geven aan zich te ergeren aan mensen die bepaalde regels of gebruiken niet hanteren of kennen. Meestal worden deze mensen geassocieerd met greenfeespelers of minder gevorderde spelers, ze zouden de regels niet weten en snappen.

“Als je lid bent dan doe je bepaalde dingen gewoon niet meer of houd je je meer aan de regels dat je bijvoorbeeld een bepaalde route loopt, dat je stil staat als iemand speelt dat soort dingen. (...) Als ze (greenfeespelers) dingen verkeerd doen of als ze over jouw green heen lopen terwijl ze daar helemaal niet moeten lopen dan stuur ik ze gewoon weg. Dus ja dan erger ik me er aan, maar als een lid dat zou doen dan zou ik dat ook doen. Maar die doen dat niet. Die lopen niet meer verkeerd die weten welke route ze moeten nemen, die weten dat ze met hun trolley op sommige plekken niet mogen komen dus daar gebeurt het gewoon minder.” (Golfclublid 7)

*“Maar ja wij hadden een flight van vier voor ons waar we niet, nou ja wij moesten ook af en toe even wachten en af en toe niet, maar we hadden wel aansluiting, dus ja dat is gewoon heel vervelend dat soort horken en dan heb ik ook het gevoel van ja je snapt het niet helemaal het spelletje.”
(Greenfeespeler 8)*

“Ik ben dan wel een witte gvb-er maar ik ben wel iemand die ja wel zich aan de regels houdt, qua golf. (...) ja sommige mensen kennen gewoon de regels niet echt. Die snappen ook niet hoe het werkt, hoe je elkaar een beetje de ruimte geeft. (...) Maar ja dan denken ze van ja je bent GVB'er dus je zal wel de regels niet weten. Ja daar moet je bij mij niet mee aankomen, ik ken de regels.” [!: ja wordt er zo over gedacht dan?] “Ja nou ik denk dat dat een vooroordeel is over GVB'ers. Je leert natuurlijk 1 keer die regels en daarna, als je drie, vier keer per jaar speelt dan ken je normaal gesproken de regels niet.” (Greenfeespeler 3)

“We (golfclubleden) weten dus, afblijven en heb je er problemen mee dan krijg je relief maar hoeveel mensen er niet op deze baan komen, veelal greenfeeërs die geen lokale regels lezen en dus van alles en nog wat uit de baan halen en het verkeerd terug plaatsen of gewoon laten liggen. Daar erger ik me aan. Dat vind ik, dat zou niet moeten mogen. Dat hoort niet en dat is een uitvloeisel van het niet begeleiden van jongs af aan van spelers. Dat is het verschil wat ik zie tussen gevorderden en minder gevorderden op hun niveau.” (Golfclublid 5)

In het laatste citaat worden greenfeespelers met minder gevorderde spelers geassocieerd. Hoewel de associatie weliswaar niet expliciet naar voren wordt gebracht zegt het wel degelijk iets over hoe er tegen greenfeespelers aangekeken wordt. Meer betekenissen die gegeven worden aan het spelniveau worden in paragraaf 3.5.1 behandeld.

Eigenlijk zijn er alleen greenfeespelers geweest die zelf ook hebben aangegeven dat ze sommige regels niet zo goed kennen.

*“Nee daar (afschaffen van het regelexamen) zijn we weer mee gematst. Zeker omdat ik nou ook niet meer weet wat rode, blauwe of witte paaltjes zijn nou ja min of meer in het algemeen.”
(Greenfeespeler 6)*

“Als ik ga kijken naar de theorie van het golf ik wist ik heb mijn examen heb ik gehaald maar als je mij precies over de regels gaat vragen hoe zat het met de theorie met water of het nu haaks staat of het loopt uhh parallel aan de baan hoe kom ik daar uit? Volgens mij is het als het haaks is dan moet je in het verlengde van de hole moet je een baanlengte, nee dan mag je net zo veel terug als je wil dacht ik. En is het een parallel dan moet je een stoklengte of zo waar die dan de baan verlaten heeft of zo iets. Kijk dat gaat, ja dat is ook weer, ja hoe zat het nou ook al weer precies.” (Greenfeespeler 9)

Het niet kennen van de regels heeft bepaalde consequenties voor het welbevinden op de golfbaan. Greenfeespelers geven aan dat ze zich niet echt een houding weten te geven in bepaalde situaties. Ook geven greenfeespelers aan dat ze anderen tot last zijn als ze de regels niet zouden kennen. Wanneer ze hier op gewezen worden blijken ze dit niet erg te vinden.

“Dus dat heb ik gedaan wat lessen genomen dat moet je ook absoluut hebben. Anders sta je daar een beetje te klungelen en dan ben je ook een ander vaak tot last of als je de regels niet kent dat is toch onhandig voor jezelf.” (Greenfeespeler 6)

“Dus wij dachten dat is uh hoe heet dat, GUR-achtig iets. Dus ik die bal halen, en een paar honderd meter terug hoorde ik die man fluiten dat waren waarschijnlijk leden van die club. Die stond zo of zo, in die sfeer van daar mag je niet oplopen. En dat kan, dat geeft niet hoor, nee dat hoort er bij.” (Greenfeespeler 6)

“Wel even wennen met anderen te spelen. Ja dan krijg je van die eigenaardigheden zo in de baan, dan weet ik niet zo goed wat ik daar mee aan moet.” [!: wat dan?] “Nou ja ik heb, dat is dan ook wel echt het gedrag of zo wat daar bij hoort want ik speelde met drie vrouwen en een man. En ik had begrepen dat diegene die op de vorige hole de minste slagen over had gedaan, de eerste is die weer afslaat. Ja dat dat toch gebruikelijk is. En in het begin was er eentje ja dat doen we nou niet zus en zo. Nou ja, wat mij betreft ga je gang, je hebt het beste geslagen dus ga als eerste afslaan. En dan krijg je zo’n antwoord van nee, nee, nee doe jij maar want dan kan ik even tot rust komen. Huh? En dan weet ik even niet zo goed hoe ik daar mee om moet gaan.” (Greenfeespeler 2)

Twee greenfeespelers geven juist aan dat zij en/of beginners in het algemeen juist meer letten op de regels die er gelden juist omdat ze nog maar net begonnen zijn met golfen. Bij golfclubleden kwam dit niet ter sprake.

“En ik vind ja misschien juist wel de nieuwkomers in zijn algemeenheid ja die zijn nog helemaal begeistert door dat ze begonnen zijn. Die proberen het heel erg goed te doen.” (Greenfeespeler 1)

“Dus die bal die viel vlak bij ons, dus die man die zei: ‘o ik help hem wel even’. Dus hij gaf die bal een schop. En wij hadden zoiets, hoo dat is toch, dat mag je toch niet doen? Nee zegt ie ik help hem wel zodat die man een beetje goed kan slaan. Komt hij er, nou een directeur van die komt er aan zegt hmm, ligt mij ook niet helemaal goed zegt ie, dus hij gaf hem ook een schop. Nouuuu dat bedoel ik regels, nou! Dat je moet goeie regels hebben, ik had zoiets van nou! (...) Het was recreatief maar dan denk je van nou, hahaha we hebben erg gelachen. (...) Ja wij waren echt zo van de regels precies toepassen.” (Greenfeespeler 7)

3.4.2 Etiquette

Bijna iedere respondent heeft het opvolgen van de etiquette bij golf relatief hoog in het vaandel staan. Men zegt de etiquetteregels zoals het dragen van de juiste kleding, het zorgen voor de baan te volgen en te respecteren.

“Ik had op dat moment een t-shirt aan met een v-hals trui volgens mij. En daar werd ik op aangesproken. De caddiemaster die kwam naar mij toe en die zei van nou heeft u ook iets met een kraagje bij u? Ik zeg nou dat heb ik bij me, maar dat was de eerste keer dat ik er op aangesproken werd. En dat vond ik wel terecht. Dus dat heb ik ook aangetrokken. (...) Ik heb altijd zoiets van regels zijn regels. Ik vind wel, ik kan me voorstellen dat je wel bepaalde regels stelt want ja anders loopt iedereen straks met afgeknipte spijkerbroeken en ja of je dat wil dat weet ik niet. Ik zou een bepaalde kwaliteit wel aanhouden dat vind ik nou ja leuk.” (Greenfeespeler 1)

“Nou als je dan een pitchmark ziet dan is het van nou, maak dat eventjes goed, dan maak je een goede beurt. Dat is goed als ze zien dat je zorgt voor de baan. Dat doe je automatisch als je nu een plag slaat dan pak je hem even terug. Ja dat hoort er gewoon bij.” (Greenfeespeler 7)

Slechts een enkeling geeft aan soms met een spijkerbroek de baan in te gaan. Eén greenfeespeler vindt de kledingregels wat overdreven en conformeert zich niet altijd aan de regels. Een golfclublid

heeft door omstandigheden ook een keer een spijkerbroek aan gehad tijdens een wedstrijd en werd daar direct op aangesproken door andere leden.

“Oww, ja -zucht- nou het maakt me niet zo veel uit hoor die kleding voorschriften of zo. Ik denk ja met die t-shirtjes en zo dat vind ik wel een beetje overdreven. Ja ik heb daar ook niet dat ik denk dat ik me daar tegen verzet of zo.” [I: ja, u conformeert zich er wel aan?] “Ja, ja hoewel ik ook op een gegeven moment met een spijkerbroek de baan op gegaan ben.” (Greenfeespeler 2)

“Nou bij ons mogen spijkerbroeken tegenwoordig, al mag dat eigenlijk altijd al maar niemand doet het. Ik heb het een keer gedaan omdat ik echt, omdat ik heel laat was en ik dacht oww dan moet ik ook nog me verkleden ik denk nou het hoeft toch niet want ik mag ook met een spijkerbroek. Nou dat heb ik geweten hoor. [I: ja? Hoezo?] “Ja, gewoon, ja met een spijkerbroek? Ik zeg ja nou dat mag weet je. Jaaaa maar het imago van onze club en bla bla bla.” (Golfclublid 2)

Vooraf golfclubleden geven aan dat kledingstijlen op de golfbaan aan het veranderen zijn. Over het algemeen vinden ze dat prima: mits het binnen een bepaalde grens is.

“En dat ja hé je vraagt naar het verschil in het gedrag van jongeren in de baan bijvoorbeeld en de ouderen, ja die is natuurlijk wel een beetje anders.” [I: hoe is dat anders?] “Nou in kleding bijvoorbeeld, en dat is maar goed ook vind ik. Want ja ik moet er niet aan denken dat iedereen hier nog met plusfour rond loopt, hé dat is niet meer.” (...) “Van mij hoeven ze (jongeren) nou ook niet met een naveltruitje en een navelpiercing er uit, dat hoeft nou ook weer niet, dat is ook niet nodig, als iemand dat wil dan moet ie dat zelf weten maar ik vind wel houd je wel een beetje... (...) Ik vind ook dat jij rekening moet houden met jouw kleding, met hoe de ouderen zich kleden weet je dus dat er toch een beetje een goede mix in gevonden wordt.” (Golfclublid 6)

Een van de geïnterviewde greenfeespelers geeft aan dat hij lol maakt door juist heel traditioneel gekleed te gaan, zoals met de hierboven gememoreerde plusfour. Het is een vorm van traditionele kleding in een nieuw jasje die men steeds vaker terug ziet op de golfbanen in Nederland.

“Dus ik ben altijd diegene die dan een extravagante broek aan doet bijvoorbeeld. Dat vind ik gewoon leuk.” [I: wat bedoel je met een extravagant?] “Nou met ruitjes of als je er als een zuurstok bij loopt of zo’n ouderwetse kniebroek weet je wel met van die hoge kousen ja, dat is gewoon lol dat is gewoon grappig. Ik ben niet van de spijkerbroeken, wel gewoon netjes maar gewoon leuk, plezier hebben.” (Greenfeespeler 4)

Afbeelding 1. ‘Traditie in een nieuw jasje’: een scène uit de film ‘Who’s your caddy?’

Ondanks het feit dat verreweg de meeste golfbanen kledingvoorschriften hebben, is er ook een enkeling die (bijna) geen eisen stelt aan wat er gedragen wordt.

“Kleding voorschrift: aangekleed.” (Uit het baanreglement van een Nederlandse golfbaan)

Wat betreft andere etiketteregels dan kleding zoals de juiste zorg voor de baan, niet praten als iemand gaat slaan, niet telefoneren in de baan en het (niet) betreden van bepaalde gebieden op de golfbaan, zijn er wat meer verschillen en spanningen te ontdekken. Vooral de greenfeespelers moeten het ontgelden en hier worden vaak twee redenen voor aangegeven. De eerste reden is dat greenfeespelers simpelweg niet op de hoogte zouden zijn van de (lokale) regelgeving. Een andere reden zou zijn dat greenfeespelers niet de juiste zorg voor de golfbaan hebben, omdat het niet hun *eigen* golfbaan is (zie ook het citaat op bladzijde 34 van golfclublid 8).

“Leden zijn over het algemeen, houden zich beter aan regels, niet alleen golfregels maar ook ja, ook in zijn algemeenheid ze vernielen de boel niet, ze doen meer de bunkers aanharken rijden minder met hun trolley’s tussen de green en de bunker ze gedragen zich in zijn algemeenheid netter. (...) Heel generaliserend maar ze gaan wat minder nauwkeurig met de baan om omdat het hun eigen baan niet is. Zo gaat dat, lang niet allemaal, maar als er iemand loopt die dat doet, dan is het normaal gesproken een greenfeespeler.” (Golfclublid 7)

Ook voor de ‘pace of play’, oftewel snelheid van spelen op de golfbaan, is er een bepaalde etiquette opgenomen in de golfregels. Zo is het bijvoorbeeld niet toegestaan om langer dan vijf minuten te zoeken naar een golfbal en zijn er bepaalde voorschriften voor wat betreft het laten inhalen van snellere, achteropkomende flights. Hier komt weer het argument van gebrek aan kennis naar voren, maar ook het spelniveau van golfers is volgens de respondenten oorzaak van frictie.

“Op het moment dat jij een bal kwijt bent en heb je het gevoel van ja ik ga nog wel even doorzoeken. Terwijl daar een tweebal of een driebal achter je zit, dan moet je gewoon zeggen van kom maar. (...) Het zijn van die kleine etiquettes waar je gewoon moet weten mee om te gaan. En sommige weten dat niet.” (Greenfeespeler 3)

“Nou ik vind dat gevorderden soms te fanatiek zijn. Dat ze denken dat ze de golfbaan van hun is. (...) Die ook inderdaad veel te veel mensen zitten op te juttten met name de hogere handicappers. En ze daarmee plezier ontnemen van het golfen. (...) Ik vind dat, dat zij ander gedrag zouden moeten vertonen.” (Golfclublid 2)

“Het plezier is er bij mij meer van af als ik dan een paar hijgende mensen achter me heb staan die ook willen afslaan. Kijk je hebt de etiquette en daar probeer ik me ook zo veel mogelijk aan te houden. (...) Dus dan sla ik weer af en dan wachten zij weer op mij, dus dan heb je wel de druk om ja, ja om te gaan weet je wel. En ja dan word je soms te overhaast, dus.” [!: wat vind je daar van? Of hoe voel je je daarbij?] “Het interesseert me niet dat ze zien dat ik 8 slagen doe. Maar ik vind het gewoon vervelend dat er op een gegeven moment een file ontstaat omdat ik aan het golfen ben. Daar voel ik me wel opgelaten over.” (Greenfeespeler 9)

Er is hiervoor al een aantal keer naar voren gekomen dat het spelniveau van spelers soms tot wat ongewenste situaties kan leiden. De volgende paragraaf gaat dieper in op deze onderwerpen.

3.4.3 Betekenisgeving aan de veranderende golfsportcultuur

In subparagraaf 2.6.3 is al aangegeven dat de cultuur binnen de golfsport aan het veranderen is, mede door de explosieve toename van de hoeveelheid spelers. Ook de geïnterviewden in dit onderzoek merken dit op. Opvallend genoeg zijn het alleen greenfeespelers die aangeven blij te zijn met de verandering in het soort mensen dat de golfbanen bezoekt, al geven zij ook als kanttekening aan dat iedereen zich wel moet conformeren aan de regels, normen en waarden.

“Maar ik merk wel dat steeds vaker leuke mensen golfen, die gewoon normaal zijn.” (Greenfeespeler 3)

“Het wordt wel wat vrijer, toen ik begon met lessen toen zag je niet de normale mensen op de golfbaan, normale mensen bedoel ik dan gewoon de timmermannen en de metselaars bijvoorbeeld. Toen was het echt dat hogere segment en het bedrijfsleven, dat is veel minder nu omdat het gewoon een veel populairdere sport is geworden en dat komt door die pay & play banen. (...) Maar zes of zeven jaar geleden had iedereen wel zoiets van nou wat is dit voor een kabbalensport weet je wel, iedereen ziet er zo raar uit en je moest eerst een aardappel doorslikken voor je de baan op mocht en dat is gewoon niet meer.” (Greenfeespeler 4)

“Als het heel elitair zou zijn en dat was wel mijn beeld voor ik begon ja dan nou ja of mijn ouders die er over spraken dan dacht ik van –zucht- moet dat weet je wel. Nou ja ik denk dat het jaren geleden ook wel veel elitairder was en je ziet dat ook wel heel veel voetballers ook uit X zijn gaan tennissen en zijn gaan golfen zeg maar. En daardoor heb je toch ook een heel anders soort jongens en meiden op de golfbaan en dat vind ik juist wel leuk. Als, ALS je maar een bepaalde set aan normen en waarden en regels hanteert en dat iemand zich daar wel aan conformeert. Doe je dat niet ja dan heb ik, dan heb je er niets te zoeken.” (Greenfeespeler 1)

Onder de golfclubleden is er wat meer weerstand tegen de veranderingen. Zo wordt er aangegeven dat de golfsport wordt vermarkt tot supermarktniveau en dat ‘dat spijkerbroekenpubliek’ toch wel anders is.

“En nu na zoveel jaar zijn die clubs allerlei formules aan het bedenken om greenfeespelers aan zich te binden door instappeld te laten vervallen, lage contributies, X daar kun je geloof ik voor 10€ spelen weet je golf wordt daarmee vermarkt tot supermarktniveau en dat vind ik wel erg jammer.” [I: Ja? Waarom?] “Ja dat vind ik heel jammer, omdat dat toch ten koste gaat van het niveau van het spel en ik heb al aangegeven dat het voor mij niet heel belangrijk is, dat het een lamswollen trui is maar ik vind tot op een zeker niveau moet het wel in orde blijven.” (Golfclublid 4)

“Nou ja kijk een golfbaan als X bijvoorbeeld, dat is spijkerbroeken dat publiek dat is dan toch echt wel anders. (...) Als je maar betaalt dan kan je de baan in. X helemaal, wees ervan overtuigd dat je daar vijf uur over een rondje doet en speel je met z’n drieën dan worden er altijd nog één of twee bijgeschoven. Nou dat is niet mijn idee van, dat wil ik niet meer.” [I: ja waarom is dat?] “Ja dan op een gegeven moment ga je denken ik vind het leuk om te spelen met mensen die wat minder goed spelen. Dan kan je ze ook wat leren, iets over brengen. Maar eigenlijk als ik dan 60€ uitgeef om op X 18 holes te spelen dan wil ik niet met een mevrouw en een meneer wat haar vader blijkt te zijn die half doof is en ik heb het gewoon meegemaakt. Allemaal hartstikke gezellig en leuk maar ja het was niet mijn idee van een rondje golf.” (Golfclublid 1)

Het onderstaande citaat is typerend voor wat er zich momenteel binnen de golfsport af speelt. Een golfclublid geeft aan dat het toch wel noodzakelijk is dat mensen bepaalde eigenschappen moeten hebben om in de golfsport te passen.

“Ja ik vind het (dragen van de juiste kleding) een onderdeel van golf, niet omdat ik het daarom gekozen heb hoor maar, je kleedt je zoals het bij een sport is. Op een voetbalveld loop je ook in voetbalkleren en niet in een zwempak. Ja het hoort er gewoon zo bij en, en ik denk dat het mij stoort omdat ik vind het dom, dat mensen het niet weten. Of ik vind het non-conformistisch mensen willen zich niet aanpassen. Dat zie ik sowieso als iets negatiefs als mensen zelf die moeite niet willen nemen dan, ik vind het asociaal. Daar verzet ik me eigenlijk tegen, nou je daar zo over doorvraagt. Hahaha, ja dat vind ik onprettig. (...) Bij golf vind ik het van belang dat mensen zich gedragen en dus dat je je aanpast aan je omgeving waarin je zit. Nu geldt dat bij een hoop dingen, ook bij andere sportverenigingen, andere sporten, maar ik vertaal dit voor mezelf even, zou ik iedereen willen tegenkomen bij de golf? Dan denk ik nee, omdat het gedrag belangrijk is, dus mensen moeten zich, ze moeten het kunnen om zich aan te passen aan hoe golf is, en hoe je je bij golf, ja hoe het gaat. (...) Ik vind nog steeds dat het gedrag bij golf meer van belang is dan bij andere sporten.” [I: Wat maakt golf dan anders dan die andere sporten?] “Nou omdat het sociale een groter onderdeel is van het golfgebeuren om dat zo maar eens te gebruiken. Maar het is meer dan alleen dat spelletje. Voor de meeste liefhebbers, als je het doet dan is het, ja dan is het inpassen in een groep mensen een belangrijker aspect dan alleen maar komen een marathon lopen en weer naar huis. Ik bedoel iedereen kan een marathon lopen zonder dat die een ander er mee lastig valt. Behalve als ie een keer valt of zo, maar daar is dat hele pasje erbij niet zo van belang. En bij golf is het met elkaar door de baan lopen en het gedrag ten opzichte van elkaar en in het spel, eerlijk spel, ja er lopen hier natuurlijk ook mensen rond die niet eerlijk spelen maar het feit dat je je eigen scheidsrechter bent dat stelt eisen aan je persoonlijkheid aan je gedrag. Ja sommige mensen zullen dat minder doen maar je kan niet categoriseren dan moet je alleen die sport nee in elke laag van de bevolking heb je oneerlijke mensen maar ik vind wel dat er dat je aan dat je bepaalde eigenschappen moet hebben om er in te passen. En bij golf iets meer dan bij andere sporten.” (Golfclublid 7)

3.5 Golfsport kapitaal

Hieronder worden de verschillende soorten van golfsport kapitaal behandeld. Er wordt gestart met de betekenissen die men geeft aan het spelniveau van spelers. Dit wordt gevolgd door antwoorden die gegeven zijn over de manier waarop de respondenten gemotiveerd zijn om te gaan golfen. Tot slot wordt de mate waarin mensen passie hebben voor golf toegelicht.

3.5.1 Kunde

Ongeveer 75% van alle golfclubleden heeft een handicap. Dit percentage ligt aanzienlijk hoger dan bij de vrije golfers en D-leden waarvan respectievelijk 3% en 39% een handicap heeft. Hoewel er ongeveer 80.000 greenfeespelers meer zijn dan golfclubleden, is het aantal handicappers van de eerst genoemde nog geen derde van dat van golfclubleden. Ook bij de respondenten in dit onderzoek is dit verschil terug te zien. Slechts twee van de onderzochte greenfeespelers hebben een handicap, onder de golfclubleden heeft iedereen een handicap.

Het goed kunnen spelen wordt door zowel greenfeespelers als golfclubleden gezien als iets waardoor de acceptatie van andere spelers wordt verhoogd. In het laatste citaat wordt dit door een golfclublid bevestigd door te zeggen dat betere spelers ook beter gedrag vertonen op de golfbaan.

“Je moet wel netjes spelen maar je ziet daar (op oude golfbanen) ook de als je daar op de eerste of de tiende staat en als je daar aardig weg komt dan proef je de goedkeuring.” (Golfclublid 8)

“Nee kijk ik kan wel redelijk goed, ik kan wel redelijk een balletje slaan, dus ik kan redelijk met mensen qua golfer ben ik wel een beetje het zelfde, kijk dat wil niet zeggen dat ze beter golven als jij, dat heeft er niets mee te maken met hoeveel je verdient. Dat is gewoon met dat balletje en hoe je slaat, dus daar zit het verschil. Dat is het enige verschil.” [I: ja is dat dan hetgeen wat die] “Ja als ze zien dat jij kan golven, dan hebben ze daar geen moeite mee. Maar als ze zien dat jij in die baan loopt en je kan er geen hout van dan hebben ze daar wel moeite mee. Dan gaan ze er ook eerder wat van zeggen, dan zie je ze ook bellen naar de marshal en dan komt de marshal er aan.” (Greenfeespeler 4)

“Handicap twee die is ver gekomen omdat hij het spelletje beleeft zoals het hoort. Althans, zoals het benodigd is om een goede speler te worden. Dus je speelt het spel zoals het hoort: eerlijk, je begrijpt de regels, je repareert je pitchmark, je bent zorgzamer op de baan. Ik ben er van overtuigd dat een lagere handicap er toe bijdraagt dat je niet alleen een betere golfer bent, maar ook beter gedrag hebt om te golven. Ja daar ben ik van overtuigd.” (Golfclublid 1)

Het niet zo goed kunnen golven leidt er bij de geïnterviewde greenfeespelers toe dat ze niet op bepaalde banen gaan spelen, niet aan wedstrijden mee doen, of niet lid worden van een vereniging. Bij een enkeling is de drempel om te gaan golven verhoogd doordat hij vindt dat hij eerst lessen moet gaan nemen voordat hij weer de golfbaan op gaat.

“Kijk ik hoef jou niet uit te leggen wat er gebeurt als ik over anderhalf uur moet afslaan op welke baan dan ook. Die eerste was geweldig, maar die tweede, haha. Dus nee ik wil het wel weer oppakken maar dan moeten er echt weer lessen gaan komen en dan moet ik het wel weer regelmatig doen.” (Greenfeespeler 5)

“Maar we hebben nog even zitten kijken naar golfbaan x die toen opgestart was en nou ja toch ook weer eerst even van nou even kijken of ik het überhaupt nog wel kan.” [I: hoe bedoelt u dat of het überhaupt kan?] “Nou ja op zich had ik wel mijn GVB gehaald, maar op een gegeven moment moet je wel een beetje progressie maken. Ik vind het hartstikke leuk spelletje, maar ik ben dus niet goed.” (Greenfeespeler 2)

“Er worden dingen voor georganiseerd zoals wedstrijden en zo maar daar doe ik niet aan mee hoor.” [I:nee? Waarom niet?] “Omdat ik de laatste keer dat ik hier heb gespeeld had ik een stableford van 11 of zo. Wedstrijden zijn voor mij nog ver weg. Laat ik het zo zeggen ik heb het idee dat als je aan een wedstrijd mee doet dat je dan wel ja, moet kunnen golven.” (Greenfeespeler 9)

3.5.2 Intrinsieke en extrinsieke motieven om te gaan golven

Zoals in paragraaf 2.5.4 is omschreven valt ook de ‘vatbaarheid’ van spelers voor de golfsport onder golfsportkapitaal: in welke mate is iemand gevoelig om het golfvirus te pakken te krijgen. Een belangrijk verschil dat geconstateerd is in het onderzoek is de splitsing tussen intrinsieke en extrinsieke motieven om te gaan golven. Veel respondenten noemen natuur, gezondheid, rust, onthaasten, sociaal contact, technische- en psychologische uitdaging belangrijke redenen om te gaan golven. Andere redenen die genoemd worden zoals goed voor de zakelijke contacten en meedoen of meelopen met andere mensen die gaan golven zijn meer gebaseerd op extrinsieke motieven. Hieronder worden de resultaten van beide kanten weergegeven.

Intrinsieke motieven

Voor greenfeespelers en golfclubleden zijn de intrinsieke motieven om te gaan golfen redelijk gelijk gestemd. Vaak begint men over de uitdaging, presteren en plezier van het golfspel als reden om te gaan golfen.

“De belangrijkste redenen om te gaan golfen. Ja god, ten eerste omdat ik het gewoon ontzettend leuk vind, het is een uitdaging om toch je elke keer weer te verbeteren. Om toch een prestatie neer te zetten.” (Golfclublid 5)

“Ja er zit toch elke keer weer opnieuw de uitdaging in om die bal goed te raken en ja ik schrijf ook altijd ik houd altijd bij hoeveel slagen ik er over doe en hoeveel punten ik haal. Ja dat geheel maakt het ja, ja ook wel spannend.” (Greenfeespeler 2)

Naast deze redenen worden ook factoren zoals natuur, gezondheid en onthaasten genoemd. Het laatste punt is enigszins in strijd met hetgeen mensen zeggen over snelheid in de golfbaan. Vrijwel iedereen vindt het namelijk vervelend als een rondje golf heel lang duurt: zie paragraaf 3.4.2.

“Als je zo gefocust ben om een bal in het doel te krijgen of een bal over een net of een bal in een gaatje in dit geval dan is het voor mij een manier om mijn hoofd leeg te maken in de zin van dan ben ik alleen daar mee bezig. Dan ga ik niet denken van oh ik moet die nog bellen en ik moet dat nog regelen en hoe zou ik dat nog oplossen.” (Golfclublid 2)

“Golf is eigenlijk het rare is, dat is het zelfde als met squash als ik eenmaal dat balletje warm had geslagen was ik alle rode verkeerslichten en toestanden vergeten. Dat was dan met squash maar met golf is dat ook je zal je moeten concentreren anders ben je je balletje kwijt.” (Greenfeespeler 5)

“Primair buiten zijn. In het kader van, nou ja wat ik daar prettig aan vind is tweeledig natuur en gezondheid. Gezondheid is gewoon buiten bezig zijn, we hebben ook wel hardgelopen. Wel lekker buiten zijn in de frisse lucht en de natuur om je heen zien ook dus vogeltjes, konijnen, gewoon van dat soort getut dat vind ik leuk.” (Golfclublid 7)

Extrinsieke motieven

Daar waar greenfeespelers en golfclubleden elkaar qua antwoorden niet veel ontlopen wat betreft intrinsieke motieven, is dat juist heel verschillend bij de extrinsieke motivatie om te gaan golfen. Onder golfclubleden werd bij het coderen van de interviews vijf keer een citaat gevonden van extrinsieke motivatie door bijvoorbeeld werk of medespelers die vragen of men mee gaat golfen.

“Dat was een van de betere golfers hier en die moest elke keer een marker hebben. Die moest natuurlijk met iemand de baan in. Dus dan ging ik weer mee en dan was het weer net niet genoeg, dus de volgende dag weer. Dus ik liep echt gewoon 18 soms 36 holes op een dag.” (Golfclublid 9)

“Nou ik denk dat het zakelijk best interessant is om te golfen waar je zeg maar in een informele omgeving ben je 3, 4, 5 uur met iemand op pad waardoor je iemand ja ook een keer van een andere kant leert kennen.” (Golfclublid 3)

Onder greenfeespelers wordt vaker aangegeven dat men vanwege extrinsieke motieven is gaan golfen en/of nog steeds golft. Bij het coderen werden 24 citaten van greenfeespelers gevonden die betrekking hadden op deze extrinsieke motieven. Meestal wordt de zakelijke kant genoemd, maar ook het meedoen en meelopen met anderen wordt ook als motivatie opgegeven. Men voelt zich genoodzaakt om te gaan golfen omdat men anders dingen mist die de directe omgeving wel mee

maakt. Het meedoen en meelopen wordt overigens ook vaak vanuit zakelijk oogpunt verklaard door de greenfeespelers.

“Het hoort bij je lifestyle, ja je lifestyle denk ik enigszins. Vroeger moest je bejaarde zijn geloof ik, maar nu ja het hoort nu ook bij je werkzaamheden. (...) Als het gaat om relatiebeheer of om meedoen in relaties en dergelijke ik zie dat veel bedrijven of personen vaak in het golf hun relaties op doen. Zakelijke relaties. Iedereen golft. (...) Op ondernemersniveau wil je daar een beetje in meedoen dan is het ook leuk om zelf te kunnen golfen. Dat is wel een van de aanleidingen om zelf ook er ook iets meer aan te gaan doen.” (Greenfeespeler 6)

“Ik ben er eigenlijk mee in aanraking gekomen omdat ik commercieel directeur was bij X en in die rol had ik nog helemaal nooit gegolfd, mijn ouders golfen al jaren, maar ik niet. En toen was het zo dat we allerlei klantevenementen organiseerden nou dan stond ik met de klanten in de clinic en de rest ging de baan in met de andere klanten.” (Greenfeespeler 1)

“En toen stond ik daar met een businesspartner en keken we daar en zeiden we tegen die partner: ‘Hé jouw personeel loopt te golfen dat kan helemaal niet waar zijn want die moeten werken.’ Hij zei: ‘nee, jullie gaan ook.’ ‘Leg dat eens even uit’, zei ik toen. Hij zei: ‘ik wil dat alle goede businesspartners van X hun GVB halen’. (...) En dat kwam ineens kon iedereen gaan golfen. Dus ik ben verder niets bijzonders. Ik ben gewoon in de stroom meegegaan.” (Greenfeespeler 5)

3.5.3 ‘Passie’ of ‘gewoon leuk’?

In de paragraaf 3.2 zijn de resultaten rond de onderwerpen tijd, geld en de structuur in de frequentie om te gaan golfen omschreven. Deze factoren zijn echter altijd subjectief: de een wil meer tijd en geld besteden aan golf dan de ander omdat hij of zij het meer waard vindt. Hetzelfde geldt voor intrinsieke- en extrinsieke motieven om te gaan golfen. Respondenten die door extrinsieke motieven zijn begonnen met golf, blijken uiteindelijk minder te spelen dan respondenten die alleen maar door intrinsieke motieven gedreven worden. De keuze om wel of niet te gaan golfen gaat dus niet alleen over tijd, geld en structuur maar ook over de manier waarop mensen gedreven worden de sport te beoefenen.

Dit is ook terug te zien in de antwoorden van de respondenten over wat golf in hun leven betekent. Golfclubleden geven vaak aan dat golf echt een passie is en dat het wel of niet spelen van golf invloed heeft op het algemeen welbevinden.

“Maar het meeste draait toch om hier (de golfbaan), dit is een passie, dus dat laat je wat lastig los. En ik weet niet hoe het jou zal vergaan op termijn, maar kijk je kan er van alles en nog wat bij doen maar lukt het op een gegeven moment aardig. Dan kom je toch elke keer terug want er komt een dag dat je al die goeie slagen die je al een keer gedaan hebt, allemaal achter elkaar slaat en dan een perfecte ronde loopt.” (Golfclublid 8)

“Als ik een week niet gegolfd heb ‘s zomers dan word ik chagrijnig.” (Golfclublid 4)

“Het spel zit zo ontzettend goed in elkaar het is eigenlijk een beetje als je het een beetje filosofisch wilt omschrijven dan is het eigenlijk een soort weerspiegeling van het leven bijna.” (Golfclublid 6)

Greenfeespelers daarentegen vinden golf vrijwel allemaal ‘gewoon leuk om te doen’ en lijken de echte passie voor de golfsport niet zo te bezitten als de golfclubleden die omschrijven.

“Op een gegeven moment is het lekker om een keer op de bank te liggen en om dan er weer uit te gaan.” (Greenfeespeler 8)

“Maar op zich vond ik het best wel leuk.” (Greenfeespeler 9)

“Ja ik vind het gewoon leuk.” (Greenfeespeler 2)

Ook als gevraagd wordt waarom greenfeespelers zijn begonnen met golfen dan druipt daar niet direct een uitgesproken bevlogenheid of ambitie van af.

“Ja je moet naar GVB toe en toen heb ik met mijn vrouw een les of vijftien gehad dat weet ik niet meer precies. Ik heb er vijf van gemist door nou ja door dit soort dingen een half uur te laat en zo. (...) En ja ik wist dat ik er waarschijnlijk weinig aan zou doen.” (Greenfeespeler 6)

“Nou dat toch altijd wel een keer hebben willen doen.” (Greenfeespeler 2)

4. Discussie

In dit hoofdstuk worden de empirische data die gepresenteerd zijn in het resultatenhoofdstuk bediscussieerd aan de hand van de geraadpleegde literatuur. Het tweede deel van dit hoofdstuk bestaat uit de methodologische discussie. Hierin worden de gemaakte methodologische keuzes in dit onderzoek bediscussieerd.

4.1 Theoretische discussie

4.1.1 Invloed leefsituatie en economisch kapitaal op actieve betrokkenheid

Uit dit onderzoek blijken de leefsituatie en de beschikbaarheid van economisch kapitaal in de zin van geld en tijd nauwelijks invloed te hebben op de actieve betrokkenheid bij de golfsport en –club van zowel greenfeespelers als golfclubleden. In tegenstelling tot eerder onderzoek waar drempels om meer te gaan golfen uitkwamen op weersomstandigheden, tijdsduur van het spel en prijs van de greenfee (Boesmans, 2009), valt uit dit onderzoek te concluderen dat mensen met een gelijkwaardige gezinssituatie, werkdruk en inkomensniveau een verschillende mate van betrokkenheid vertonen. Golfers maken wel op basis van economische motieven beslissingen om wel of niet te gaan golfen, maar wanneer hier verder wordt doorgevraagd blijkt dat deze beslissingen onder invloed staan van sociale krachten en structuren. De infrastructurele barrières zoals Donnelly (2008) die omschrijft zijn dus niet van toepassing op de respondenten. Geconcludeerd kan worden dat de structuratietheorie van Giddens, zoals die omschreven wordt door Dom (2005), wel hier zijn uitwerking heeft: de individuele besluitvorming (agency) kan niet los worden gezien van de structurele omgevingen (structure). Greenfeespelers bepalen bijvoorbeeld niet alleen op basis van beschikbaarheid van geld en tijd of ze gaan golfen, de (sociale) structurele omgeving heeft invloed op de keuzes die er gemaakt worden. Tegelijkertijd worden deze (sociale) structurele omgevingen door deze keuzes gecreëerd en gereproduceerd. Daarbij moet worden aangegeven dat de toegang tot invloed op het besluitvormingsproces zoals Donnelly (2008) deze omschrijft, minder aanwezig is bij greenfeespelers dan golfclubleden. De balans tussen beide groepen wat betreft deze invloed is echter wel aan het verschuiven in het voordeel van de greenfeespelers. Meer informatie hierover wordt gegeven in paragraaf 4.1.3.

4.1.2 Medespelers en buitenstaanders

In tegenstelling tot onderzoeken van Elling en Claringbould (2004) worden de greenfeespelers nauwelijks direct op basis van hun socio-demografische achtergrond 'uitgesloten' van deelname aan de golfsport. Alle respondenten maken min of meer deel uit van de zelfde sociale klasse. Ook binnen de interviews zelf is niet echt ter sprake gekomen dat andere sociale klassen niet welkom zouden zijn: iedereen is welkom mits men zich maar aan de gedragsregels houdt.

Vormen van *zelfuitsluiting* die ook door Elling en Claringbould (2004) worden omschreven, zijn wel naar voren gekomen in het onderzoek. Vaak wil men (nog) niet bij een groep horen vanwege leeftijdsverschillen. Het niet deelnemen aan de seniorenwedstrijden of competities is hier een voorbeeld van. Ook op basis van geslacht wordt er nog wel eens aangegeven dat men zich niet wil associëren met een bepaalde groep. Opvallend is dat een aantal vrouwen in dit onderzoek aan heeft gegeven dat de vrouwendag en/of de vrouwencompetitie maar een 'getut' is en dat ze er daarom niet (meer) aan mee doen. In die zin heeft dit onderzoek wel degelijk raakvlakken met de resultaten

van Elling en Claringbould (2004). Een grotere invloed op de mate van betrokkenheid van greenfeespelers heeft echter het bezit van sociaal kapitaal binnen de golfsport en de gevestigden-buitenstaandersrelatie tussen greenfeespelers en golfclubleden.

Golf is een zeer sociale sport. Gezien de gegeven antwoorden op vragen over medespelers kan gesteld worden dat het ontbreken van een vast, klein en select groepje medespelers negatieve invloed heeft op een actieve betrokkenheid bij de golfsport. Het bezit van sociaal kapitaal, of anders gezegd, het bezit van een of meerdere golfmaatjes stimuleert mensen om te gaan golfen. Deze groep hoeft niet groot te zijn, als het maar enigszins gelijkgestemden mensen zijn in de zin van spelniveau, leeftijd en geslacht.

Golfclubleden hebben in tegenstelling tot veel onderzochte greenfeespelers vaak binnen de vereniging een dergelijk klein, vast groepje medespelers. Ondanks het feit dat (voornamelijk vrouwen) de golfvereniging niet altijd als even hecht beoordelen en golfclubleden elkaar lang niet allemaal even aardig vinden is er toch een hele sterke mate van eigenheid binnen golfverenigingen te constateren. Termen als familiair, ons-kent-ons en een sociaal bed worden bijvoorbeeld gebruikt bij het omschrijven van de golfvereniging. De golfclubleden zijn ook trots op *hun* golfbaan en nieuwe golfclubleden worden soms moeilijk opgenomen in de vereniging. Kortom: er is sprake van een 'wij versus zij'-relatie, of zoals Elias (1976) dat noemt: een gevestigden-buitenstaandersrelatie. Golfclubleden beschouwen nieuwe leden of nieuwelingen in de zin van greenfeespelers als buitenstaanders. Greenfeespelers worden door de geïnterviewde golfclubleden gestigmatiseerd als mensen die ten eerste geen zorg hebben voor *hun* golfbaan en ten tweede (lokale) gedragsregels zoals het dragen van de juiste kleding negeren. Opvallend genoeg lijken sommige greenfeespelers zich ook te schikken naar een minderwaardige rol, zoals dat bij de buitenstaanders in de studie van Elias (1976) het geval was. Greenfeespelers begrijpen dat golfclubleden het soms vervelend vinden als zij op *hun* golfbaan rondlopen.

De gelijkenissen met de studie van Elias (1976) houden hier niet op. Hij geeft namelijk ook aan dat een wederzijdse afhankelijkheid van twee verschillende groepen gevolgen kan hebben voor de machtsbalans in de gevestigden-buitenstaandersrelatie. Deze afhankelijkheid is bij sommige golfverenigingen ontstaan vanuit een financiële noodzaak: door teruglopende ledenaantallen wordt het voor hen lastig om zonder greenfeespelers een sluitende begroting te draaien. Bij commerciële golfbanen, waar een vereniging wel gebruik maakt van de golfbaan, is deze afhankelijkheid nog groter: er moet winst gemaakt worden, dus moeten er greenfee's verkocht worden. Door deze wederzijdse afhankelijkheid verandert de machtsbalans zich ten gunste van de buitenstaanders, oftewel de greenfeespelers. Net als in de studie van Elias (1976) valt ook in dit onderzoek op, dat bij golfbanen waar een bepaalde mate van afhankelijkheid is tussen gevestigden en buitenstaanders, de conflicten en spanningen tussen de twee groepen heftiger en talrijker worden. Gevestigde golfclubleden, die soms al generaties lang binnen een vereniging actief zijn, proberen *hun* cultuur, tradities, gebruiken, normen en waarden binnen de golfsport in stand te houden, juist omdat die specifieke factoren het golfspel voor hen zo waardevol maken. Op golfbanen waar deze afhankelijkheid van greenfeespelers niet aanwezig is, zijn in dit onderzoek geen conflicten tussen beide groepen geconstateerd. Elias (1976) geeft ook aan dat bij de aanwezigheid van grote machtsverschillen tussen gevestigden en buitenstaanders, conflicten lastig of helemaal niet zichtbaar zijn. Deze theorie gaat ook voor dit onderzoek op. Bij golfbanen waar men niet afhankelijk is van

greenfeespelers is het machtsverschil zo vanzelfsprekend dat het niet zichtbaar is. Hierdoor is de golfclubleden-greenfeespelersrelatie dan ook minder een issue.

Er kan dus geconcludeerd worden dat zowel greenfeespelers als golfclubleden bevestigen dat er een gevestigden-buitenstaandersrelatie aanwezig is tussen beide groepen. In deze relatie 'verdedigen' de golfclubleden hun eigen gewoonten en gebruiken ten opzichte van de buitenstaanders die andere gewoonten en gebruiken hebben of kennen. De betekenissen die greenfeespelers hieraan geven worden in de volgende paragraaf vergeleken met de literatuur.

4.1.3 Cultuurverandering binnen de golfsport

Zoals in de vorige paragraaf aangegeven stigmatiseren de geïnterviewde golfclubleden de greenfeespelers als mensen die de normen en (gedrags)regels binnen de golfsport niet opvolgen. Vaak wordt er dan gerefereerd aan het gebrek aan kennis van de greenfeespelers over de geldende regels. Sommige greenfeespelers zelf geven ook te kennen dat ze soms niet goed op de hoogte zijn van de regels. Dit resulteert volgens hen in een ongemakkelijk gevoel en men heeft het idee anderen tot last te zijn wanneer men de regels niet goed kent.

Wanneer er echter gevraagd wordt naar etiquetteregels zoals het dragen van de juiste kleding en de 'pace of play' dan geven de geïnterviewde greenfeespelers aan dat ze zich daar zo veel mogelijk aan conformeren. Wanneer ze op een overtreding van deze regels aangesproken worden, accepteren en respecteren zij dit ook. Er kan dus geconcludeerd worden dat zowel greenfeespelers als golfclubleden een bepaalde mate van netheid koesteren: het hoeft geen plusfour en lamswollen trui meer te zijn, maar een spijkerbroek vol gaten en een naveltruitje gaan weer te ver. Deze verandering in sociale gebruiken komt overeen met de theorie zoals Van Bottenburg (1994) die heeft omschreven in zijn uiteenzetting over statuscompetitie.

Hier kan wel nog een nuance worden aangebracht over het feit dat greenfeespelers wat meer te spreken zijn over de komst van meer 'normale mensen' binnen de golfsport, terwijl er bij de geïnterviewde golfclubleden wat meer verzet is tegen de komst van het 'spijkerbroekenpubliek' en de verlaging van de golfsport tot een 'supermarktniveau'. Ook deze gedachtegang valt te rijmen met de conclusies van Van Bottenburg (1994), al is de uitstroom van de gevestigde 'elite-golfers' naar andere sporten nog niet direct terug te zien binnen de golfsport. Wat wel valt te constateren binnen dit onderzoek is dat vooral golfclubleden zich gaan onderscheiden van 'het spijkerbroekenpubliek' door op exclusieve (private) golfbanen te gaan spelen: de pay & play golfbanen worden vermeden omdat de gang van zaken op deze golfbanen niet past in hun opvatting van hoe de golfsport in elkaar steekt. De resultaten van dit onderzoek tonen aan dat het proces van distinctie vooralsnog alleen binnen de golfsport plaatsvindt.

4.1.4 Betekenis van golf in het leven van greenfeespelers en golfclubleden

Een opvallend verschil tussen greenfeespelers en golfclubleden ligt in de essentie van de motivatie om te gaan golfen. Veel greenfeespelers geven aan op basis van extrinsieke motieven zoals zakelijke contacten en het meedoen of meelopen met anderen te zijn begonnen met golf. Op basis van het distinctieproces dat Van Bottenburg (1994) omschrijft is deze trend enigszins te verklaren. Doordat golf een exclusieve waarde had, of heeft, hoor je er niet meer bij als je niet golft. Deze extrinsieke motieven blijken echter niet direct een garantie voor een actieve betrokkenheid bij de golfsport en de golfvereniging.

Daarnaast lijkt er ook op basis van het spelniveau een relatie getrokken te kunnen worden naar de frequentie van de golfsport beoefening. Zowel golfclubleden als greenfeespelers geven aan dat wanneer je goed kan golfen, je sneller 'geaccepteerd' of 'goedgekeurd' wordt door mensen op een golfbaan: factoren zoals kleding en sociale klasse maken ineens een stuk minder verschil uit. Het spelniveau van golfers wordt door de respondenten ook direct in verband gebracht met de mate waarin iemand zich goed, dat wil zeggen volgens de gevestigde regels, gedraagt.

Door gebruik te maken van het handicapsysteem, kan iedere golfer in Nederland in feite van Tiger Woods winnen. In tegenstelling tot andere sporten is golf een van de weinige sporten, zo niet de enige, die vrijwel geen onderscheid maakt op basis van verschillen in spelniveau. Iedereen kan tegen iedereen spelen en van iedereen winnen. Veel respondenten geven echter aan dat ze het prettig vinden om met iemand te spelen van een gelijkwaardig spelniveau. Minder goede golfers voelen zich ongemakkelijk wanneer ze met goede golfers moeten spelen. Ze hebben dan het idee dat ze de ander tot last zijn doordat het spel over het algemeen wat langer duurt dan bij een goede speler. Andersom geven goede spelers ook aan liever met mensen te spelen van hetzelfde spelniveau. Het spelen van een (onderling) wedstrijdje wordt hiervoor als reden genoemd, maar ook het feit dat minder goede spelers minder goed gedrag vertonen op de golfbaan wordt als reden opgegeven.

4.2 Methodologische discussie

Binnen dit onderzoek zijn er mede op basis van de beschikbare tijd en middelen bepaalde keuzes gemaakt om het onderzoek af te bakenen. Zonder dat dit direct afbreuk doet aan de kwaliteit van het onderzoek, is het goed om even stil te staan bij de methodologische beperkingen. Hieronder worden de belangrijkste punten genoemd.

Binnen dit onderzoek zijn alleen greenfeespelers en golfclubleden geïnterviewd die actief zijn binnen de golfsport, of in ieder geval hun GVB hebben. Eerder werd al aangegeven dat de uitstroom van de gevestigde golfers naar andere (exclusievere) sporten nog niet waar te nemen is. Dit kan natuurlijk ook een gevolg zijn van het feit dat er alleen maar mensen geïnterviewd zijn die binnen de golfsport actief zijn. Daarentegen heeft niemand ook echt aangegeven in de toekomst over te willen stappen naar een andere sport, maar toch kan het een beperking zijn van het onderzoek binnen dit vraagstuk.

Het vergaren van respondenten is onder andere via de toch wat zakelijk ingestelde community website LinkedIn geschied. Uit het onderzoek blijkt onder andere dat greenfeespelers meer op basis van extrinsieke zakelijke motieven zijn gaan golfen. Dit kan mede het gevolg zijn geweest van het feit dat er via LinkedIn een oproep geplaatst is. Al moet hierbij wel worden aangetekend dat de greenfeespelers die niet via dit kanaal zijn benaderd ook, zo niet nog meer, aangaven dat golfen van uit zakelijk oogpunt belangrijk kan zijn.

Binnen dit onderzoek is er nadrukkelijk gezocht naar relatief inactieve greenfeespelers. Dit is gedaan omdat dit juist de doelgroep is van het onderzoek. De bevindingen over bijvoorbeeld de gevestigden-buitenstaandersrelatie hoeven echter niet te gelden voor greenfeespelers die wel actief de golfsport beoefenen. De golfclubleden die in dit onderzoek zijn geïnterviewd zijn onder andere gebruikt als een soort controlegroep (zie ook paragraaf 1.3). Er is nu een relatie gelegd tussen het afwijkend gedrag van greenfeespelers ten opzichte van golfclubleden. Een andere controlegroep zou ook de *actieve* greenfeespelers kunnen zijn. Wanneer ook deze mensen in dit onderzoek meegenomen waren, had dit wellicht tot andere resultaten geleid.

Het is goed om een kanttekening te plaatsen bij het feit dat er door de golfbaanmanagers en – eigenaren vrijwel allemaal goed spelende golfclubleden zijn geselecteerd voor de interviews. Het aantal handicappers onder de golfclubleden in het geheel is ook hoog, dus in feite is het wel een afspiegeling van de gehele populatie, maar door een aantal interviews te houden met hoge- of niet-handicappers waren de resultaten, met name op gebied van het spelniveau wellicht anders geweest.

Tot slot is het feit dat dit onderzoek zich beperkt tot mensen van middelbare leeftijd (tussen ongeveer 45 en 55 jaar oud) noemenswaardig. Het is voor te stellen dat de relatief grote groep greenfeespelers tussen de 30 en de 40 jaar (zo'n 50.000) andere betekenissen geven aan de golfsport. Zij zitten immers nog in een hele andere levensfase waardoor wellicht tekorten in andere vormen van kapitaal een beperking vormen voor een hoge frequentie van het beoefenen van de golfsport. De keuze voor het onderzoeken van greenfeespelers en golfclubleden van middelbare leeftijd heeft dus ook tot gevolg dat de conclusies nog niet direct geëxtrapoleerd kunnen worden naar andere leeftijdscategorieën.

5. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt getracht kort antwoord gegeven op de in de inleiding gestelde (deel)vragen. Daarnaast wordt er een aantal aanbevelingen gedaan in de richting van de NVG, golfbaanmanagers en –eigenaren.

5.1 Conclusies

Hieronder worden de deelvragen zoals die in de inleiding zijn gesteld beantwoord. De vragen worden aan het begin van het betreffende antwoord nog een keer herhaald. De laatste deelvraag wordt net als het tweede deel van de centrale vraag (beleidsconsequenties voor de exploitatie van golfaccommodaties) in de paragraaf ‘aanbevelingen’ beantwoord. Tot slot wordt in deze paragraaf antwoord gegeven op het eerste deel van de centrale vraagstelling.

Deelvraag 1: In hoeverre staat de actieve betrokkenheid van greenfeespelers en golfclubleden van middelbare leeftijd onder invloed van hun leefsituatie?

Het verschil in actieve betrokkenheid bij de golfsport en golfclub tussen greenfeespelers en golfclubleden kan niet direct worden verklaard op basis van beschikbaarheid van economisch kapitaal. Tijd en geld worden wel als redenen aangegeven door golfers om niet vaker te gaan golfen, maar deze argumenten komen voort uit mechanismen die zich binnen anderen vormen van kapitaal afspelen.

Deelvraag 2: Welke betekenissen geven greenfeespelers en golfclubleden van middelbare leeftijd aan het sociale verband waarin gegolfd wordt?

Het sociale verband waarin gegolfd wordt is voor zowel greenfeespelers als golfclubleden een belangrijke factor om meer of minder te golfen. De gevestigden-buitenstaandersrelatie die er tussen greenfeespelers en golfclubleden aanwezig is, zorgt voor het ontstaan van conflicten en ergernissen op golfbanen waar een relatief hoge mate van afhankelijkheid is tussen de twee verschillende groepen. Greenfeespelers zullen op deze manier niet positief worden geprikkeld om vaker naar de golfbaan toe te komen en ook voor golfclubleden verhoogt dit het spelplezier niet. Verder kan het missen van medespelers en golfmaatjes voor greenfeespelers een beperkende factor zijn om meer te gaan golfen.

Deelvraag 3: In hoeverre is het verschil in levensstijl en cultuur tussen greenfeespelers en golfclubleden van middelbare leeftijd van invloed op de betrokkenheid bij de golfsport en golfclub?

Cultureel kapitaal zoals kennis over gebruiken en gewoonten kan samen met golfsport kapitaal ook als belangrijke factor worden gezien voor een bepaalde mate van in- of uitsluiting binnen de golfsport. Bij mensen die goed kunnen golfen gaat men ervan uit dat ze zich ook wel aan de regels zullen houden. Ook *voelen* golfers zich prettiger op de golfbaan wanneer ze goed met de stroom mee kunnen komen en anderen niet tot last zijn met hun gebrekkige spelniveau.

Verder valt met betrekking tot de gevestigde cultuur te concluderen dat zolang buitenstaanders zich aan de regels, normen, waarden en gebruiken van gevestigden houden, ze worden gezien als medespelers. Als dit niet het geval is worden ze gezien als tegenstanders binnen de golfsport en stellen de gevestigden zich ook op die manier op tegenover buitenstaanders.

Deelvraag 4: *Wat betekent golf in het leven van greenfeespelers en golfclubleden van middelbare leeftijd?*

De greenfeespelers die in dit onderzoek geïnterviewd zijn, 'hebben' minder met de golfsport dan golfclubleden. De passie voor de golfsport is veel sterker terug te zien bij golfclubleden. Zij moeten golfen omdat ze anders iets missen in het leven, het is hun passie. Greenfeespelers daarentegen vinden het 'wel leuk' om af en toe te golfen, maar voor de meeste is het niet bepaald een direct gemis om een maand, jaar of zelfs vier jaar achter elkaar niet te golfen. Het bezit een GVB is voor hen voldoende om zich zelf toch nog golfer te kunnen noemen en er dus bij te horen.

Hoofdvraag: *In hoeverre kan het verschil in actieve betrokkenheid bij de golfsport en golfvereniging tussen greenfeespelers en golfclubleden van middelbare leeftijd worden begrepen vanuit de betekenissen die zij aan deze sport geven, en wat zijn de beleidsconsequenties hiervan voor de exploitatie van golfaccommodaties?*

Gezien de antwoorden op de bovenstaande deelvragen kan geconcludeerd worden dat voor greenfeespelers en golfclubleden van middelbare leeftijd niet zozeer het bezit van economisch kapitaal maar juist het bezit van sociaal-, cultureel- en golfsport kapitaal de meeste invloed heeft op een actieve betrokkenheid bij de golfsport en golfclub.

Sociaal kapitaal heeft in deze zin betrekking op het hebben van medespelers en bekendheid met een bepaalde (gevestigde) groep. Cultureel kapitaal betreft in dit opzicht het bezit van kennis over gebruiken en gewoonten die opgesteld zijn door gevestigde binnen de golfsport. Golfsport kapitaal gaat in dit geval over de mate waarin iemand het golfspel beheerst en *zelf* nastreeft het golfspel te spelen.

5.2 Aanbevelingen

In deze paragraaf wordt een aantal aanbevelingen gedaan voor het beleid van golfbanen en de NVG. Met deze aanbevelingen wordt er een antwoord gegeven op het tweede gedeelte van de hoofdvraag (beleidsconsequenties voor de exploitatie van golfaccommodaties) en de laatste deelvraag. Deze deelvraag luidt als volgt: *Wat is de samenhang tussen de betekenissen die golfers van middelbare leeftijd geven aan golf enerzijds en het huidige beleid binnen de golfsport anderzijds?*

Daarnaast wordt er in het tweede deel van deze paragraaf een advies gegeven over mogelijke vervolgonderzoeken.

5.2.1 Aanbevelingen beleid golfbanen en NVG

Investeren in spelniveau van de huidige golfers in plaats van het genereren van meer golfers

Huidige initiatieven om de golfsport te laten groeien, zoals de Nationale Open Golfdag, zijn vooral gericht op het genereren van nieuwe golfers. Om de golfsport echter te laten groeien met golfers die ook daadwerkelijk (blijven) golfen zijn andere initiatieven wellicht meer effectief. Het zou beter zijn om de focus te leggen op het spelniveau van de huidige spelers, zodat deze golfers ook daadwerkelijk geactiveerd worden. Bijvoorbeeld in de euforie van het behalen van het GVB kunnen mensen gestimuleerd worden om ook hun handicap te gaan halen. Een (inter)nationaal initiatief ter stimulans om een handicap te halen voor de huidige greenfeespelers behoort ook tot de mogelijkheden om het algehele spelniveau te verhogen. Nog mooier zou het zijn als golfers na het halen van hun GVB direct een handicap krijgen waar ze aan kunnen gaan werken. Het aanmaken van een soort golfpaspoort,

waarin men de belangrijkste stappen van een golfer (baanpermissie, GVB, handicap) kan registreren, behoort hier tot een van de mogelijkheden.

Daarnaast zou het goed zijn dat mensen die hun GVB willen halen een mogelijkheid krijgen om een aantal rondes met (gevestigde) golfclubleden, die zich hier vrijwillig voor op geven, te spelen. Golfregels kunnen eigen gemaakt worden door het bij wonen van een gelikte PowerPoint presentatie gegeven door een regeldeskundige, of door het bestuderen van een regelboekje. De techniek kan worden aangeleerd op de driving range en met lessen van de beste golfprofessionals, maar waar het uiteindelijk om draait is: hoe ga ik de golfbaan prettig rond voor mezelf en voor anderen. Deze ervaring is alleen op de golfbaan zelf te verkrijgen. Het is eigenlijk vreemd dat het GVB behaald kan worden door slechts vier holes te spelen tijdens het GVB-examen. Iedereen zal het eens zijn over het feit dat men pas leert autorijden als men de weg op gaat, zowel in theoretische als in praktische zin. Met golfen is dat niet veel anders, zo niet nog meer het geval. Daarom zou dit ook een onderdeel uit moeten maken van (de weg naar) een GVB examen. Het is dan ook goed dat de NGF aan de slag is gegaan met het aanscherpen van de beoordeling van GVB-examens. Golfers die hun GVB-examen halen met onvoldoende niveau van kennis, kunde en vooral ervaring zullen uiteindelijk ook minder opleveren voor de golfsport. Met andere woorden: het *verkopen* van het GVB levert op lange termijn minder op dan het *opleiden* tot GVB. Investeren in het sportief kapitaal van de speler levert de golfbanen dus economisch kapitaal op.

Faciliteren van het (kleine) sociale golfnetwerk van greenfeespelers

Naast het opdoen van ervaring biedt het spelen van een aantal rondes met golfclubleden ook de mogelijkheid mensen te leren kennen van de golfvereniging, hetgeen bijdraagt aan het sociaal netwerk van greenfeespelers binnen de golfsport. Men hoeft daar niet direct meer mee te gaan spelen, maar het is altijd prettig om een aantal bekende gezichten te zien wanneer men als greenfeespeler ergens op bezoek is. In het verlengde hiervan is het ook aan te bevelen om mensen die hun GVB halen te accommoderen in het onderhouden van het onderlinge contact. Het halen van het GVB doet men vaak in een groep, of in ieder geval met één vriend of maatje. Deze groep valt vaak na het halen van het GVB uit elkaar en dat is spijtig omdat het een perfecte basis zou kunnen zijn voor een groepje golfmaatjes. Het zou goed zijn als deze mensen gefaciliteerd worden in het maken van onderlinge afspraken over het spelen van wedstrijden en competities.

Koesteren van tradities, gewoonten en gebruiken

Andersom hebben golfclubleden invloed op het (kneedbare) gedrag van de startende golfers door een aantal rondes met hen te spelen. Hierdoor kunnen traditionele gewoonten en gebruiken meer in stand worden gehouden. Wellicht is dat een wat conservatieve gedachte, maar tegelijkertijd is dat ook wat de golfsport heeft doen groeien en wat liefhebbers zo aanspreekt in de sport. Het zou een mogelijke uitstroom van gevestigden naar nieuwe exclusievere sporten kunnen voorkomen en de aantrekkingskracht van de golfsport voor nieuwe golfers kunnen behouden.

Keuzes maken in greenfeespelersbeleid en commercie

Tot slot is het aan zowel commerciële golfbanen als verenigingsgolfbanen aan te bevelen een duidelijke keuze te maken in het beleid van het toelaten van greenfeespelers. Een zekere exclusiviteit voor de golfclubleden kan bijdragen aan de aantrekkelijkheid van een lidmaatschap. Het is dan wel een kunst om de golfbaan dusdanig open te stellen voor greenfeespelers, dat ze wel kunnen ruiken aan hoe leuk het wel niet is binnen de golfvereniging. Het open stellen van clubwedstrijden voor

greenfeespelers (voor spek en bonen meedoen met een wedstrijdorganisatietoeslag boven de greenfee) en het organiseren van 'golfvereniging-kennismakingdagen' behoort hier tot de mogelijkheden. Keuzes hierover moeten natuurlijk wel goed afgestemd worden met de leden van de betreffende vereniging.

Een zeer laagdrempelige (commerciële) golfbaan kan juist weer aantrekkelijk zijn voor de golfer die niet gebonden wil zijn aan één golfbaan. Daarbij moet worden aangegeven dat het enkel en alleen richten op het zo veel mogelijk vol stoppen van starttijden en het ongevraagd samenvoegen van flights niet altijd de gewenste (economische) effecten heeft. Met name het ongevraagd samenvoegen van greenfeespelers en golfclubleden in één flight kan leiden tot ergernissen waar beide groepen geen baat bij hebben. Het managen van de starttijden en flightindelingen is essentieel voor het welbevinden van de golfer. Het is dus ook bij commerciële golfbanen aan te raden de focus te leggen op de golfsport en niet zozeer op die ene mooie aanbieding of het maximaal volstoppen van flights. Geld is voor veel greenfeespelers namelijk niet echt een issue om meer te gaan spelen.

5.2.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Naast de aanbevelingen voor het te voeren beleid van golfbanen en de NVG, is er ook een aantal aanbevelingen te noemen voor vervolgonderzoek. De volgende onderzoeken kunnen nog meer inzicht verschaffen in de gestelde materie:

- In dit onderzoek zijn de golfclubleden onder andere gebruikt als controlegroep ten opzichte van de greenfeespelers. Een onderzoek naar de betekenisgeving van de actieve greenfeespelers is echter ook aan te bevelen. Deze spelers hebben gekozen voor het zelfde type lidmaatschap, maar zijn toch op een of andere manier actiever dan anderen. Waarom dit zo is, is nog niet bekend. De verkregen informatie uit een dergelijk onderzoek zou meer inzicht kunnen geven in hoe de relatief inactieve greenfeespelers geactiveerd kunnen worden.
- Ook is het aan te raden een dergelijk onderzoek uit te voeren onder golfers die iets jonger zijn dan de golfers in dit onderzoek. Deze leeftijdscategorie bevat namelijk een grote potentie aan actieve golfers. Deze mensen zullen echter wellicht andere betekenissen geven aan de golfsport dan de leeftijdsgroep die in dit onderzoek is ondervraagd.
- Tot slot is er nog relatief weinig bekend over de redenen van uitstroom onder de golfclubleden naar andere sporten of naar een ander type lidmaatschap (vrije golfer of D-lid). Een onderzoek naar drop-outs kan waardevolle informatie opleveren voor golfbanen over hoe golfclubleden behouden kunnen worden voor de golfsport. Daarnaast kan het inzicht verschaffen in de mate waarin het proces van distinctie zoals Van Bottenburg (1994) deze omschrijft onder hen van toepassing is.

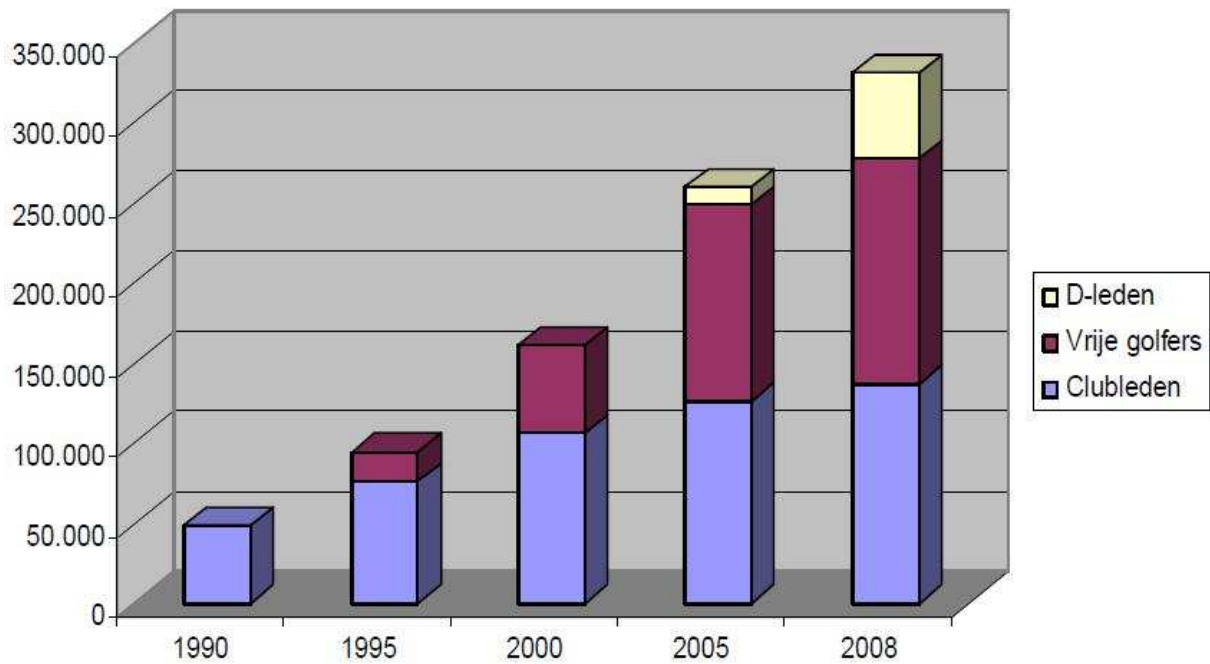

Bibliografie

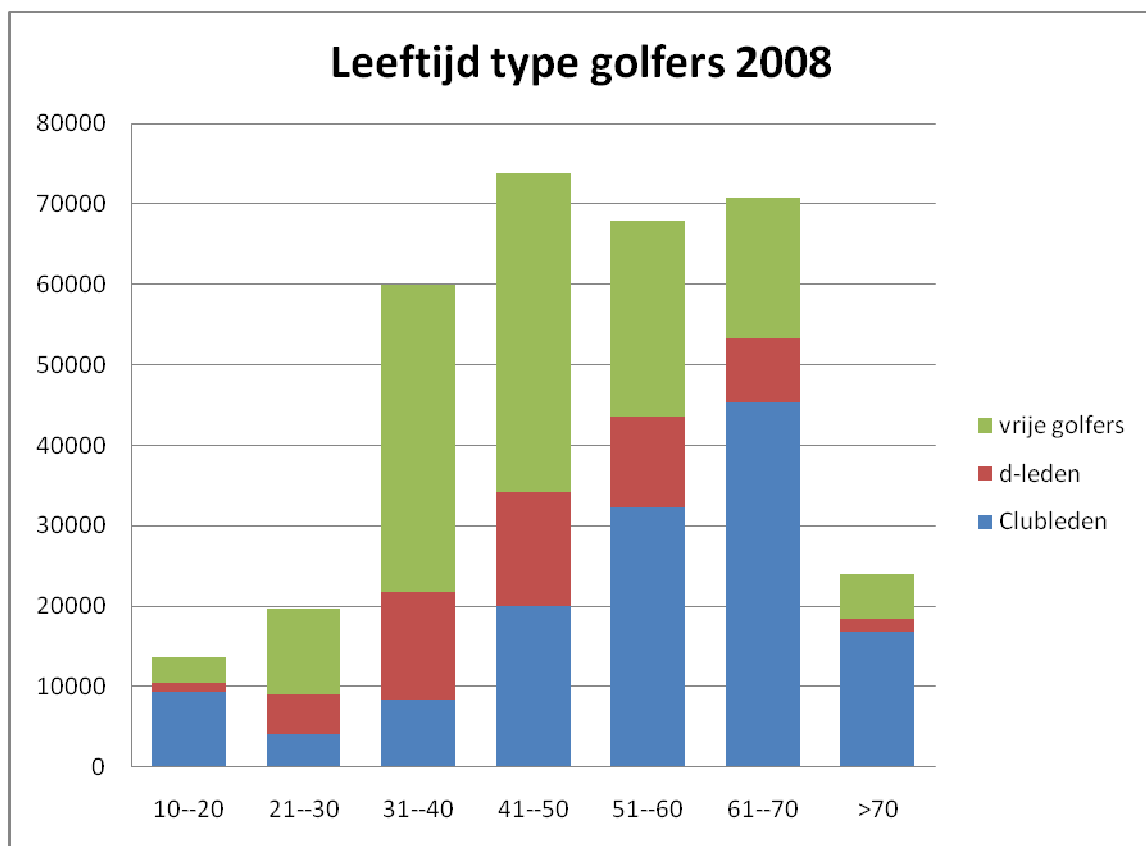
- Allison, L. (1998). Sport and Civil Society. *Political Studies* , 709-726.
- Anthonissen, A., & Boessenkool, J. (1998). Betekenisconstructie en handelen in de arena. In A. Anthonissen, & J. Boessenkool, *Betekeningen van besturen* (pp. 207-239). Utrecht: ISOR.
- Boesmans, J. (2009). *Strategische visie NVG: Forecast 2015*. Amsterdam: Nederlandse Vereniging van Golfaccommodaties.
- Boesmans, J., & Snoek, C. v. (2010). *Wie is de nieuwe golfer?* Amsterdam: WDM en NVG.
- Bottenburg, M. v. (1994). *Verborgene competitie*. Nieuwegein: Arko.
- Bourdieu, P. (1989). *Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip*. Amsterdam: Van Genneep.
- Breedveld, K., Kamphuis, C., & Tiessen-Raaphorst, A. (2008). *Rapportage sport 2008*. Den Haag: Sociaal cultureel planbureau / W.J.H. Mulier Instituut.
- Bremer, M. (2007, 01 15). *Het kiezen van een basisschool*. Retrieved 11 27, 2009, from ouders.nl: <http://www.ouders.nl/xpro9901.htm>
- Dekker, P. (2002). *De oplossing van de civil society*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Dom, L. (2005). Het nut van Giddens' structuratietheorie voor empirisch onderzoek in de sociale wetenschappen. *Mens & Maatschappij* , 69-91.
- Donnelly, P. (2008). Sport and Social Theory. In B. Houlihan, *Sport and Society* (pp. 11-33). Londen: SAGE Publications Ltd.
- Elias, N., & Scotson, J. L. (1976). *De gevestigden en de buitenstaanders*. Utrecht/Antwerpen: Aula.
- Elling, A. (2007). *Het voordeel van thuis spelen*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Elling, A., & Claringbould, I. (2004). In- en uitsluitingsmechanismen in de sport: wie kan, mag en wil er (niet) bij horen? In R. Kunnen, *Sport in beweging* (pp. 45-60). 's Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Elling, A., & Claringbould, I. (2004). In- en uitsluitingsmechanismen in de sport: wie kan, mag en wil er (niet) bijhoren? In R. Kunnen, *Sport in beweging* (pp. 45-60). 's Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Engelen, J., Martens, R., Rutten, S., & Smits, M. (2008, Maart). Contact met Paul Verweel. *E-zine Stimuleringsregeling ruimte voor contact* , pp. 1-4.
- Farahmand, B., Broman, G., Faire, U. d., Vagerö, D., & A., A. (2008). Golf: a game of life and death - reduced mortality in Swedish golf players. *Scandinavian journal of medicine & science in sports* .
- Hustinx, L. (2009). De individualisering van het vrijwillig engagement. In G. Buijs, P. Dekker, & M. Hooghe, *Civil Society tussen oud en nieuw* (pp. 211-222). Amsterdam: Aksant.

- Koski, P. (2008). Physical Activity Relationship (PAR). *International Review for the sociology of sport* , 151-163.
- Lindert, C. v., Wijlhuizen, G.-J., Hopman-Rock, M., Chorus, A., Dool, R. v., Breedveld, K., et al. (2009). *Fit for Life: (on)bereikbaar doel? 's-Hertogenbosch/Leiden: W.J.H. Mulier Instituut/TNO Kwaliteit van Leven.*
- Machielse, A. (2006). Sociaal isolement bij ouderen. *Geron* .
- Maguire, J., Jarvie, G., Mansfield, L., & Bradley, J. (2002). *Sport Worlds: A Sociological Perspective.* Champaign: Human Kinetics.
- Noordegraaf, M. (2004). *Management in het publieke domein.* Bussum: Coutinho.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community.* New York: Simon & Schuster.
- Reed, M. (2003). The Agency/Structure Dilemma in Organization Theory. In C. K. H. Tsoukas, *The Oxford Handbook of Organization Theory: Open Doors and Brick Walls* (pp. 289 - 209). Oxford: Oxford University Press.
- Scheerder, J., Vanreusel, B., & Taks, M. (2005). Stratification patterns of active sport involvement among adults. *International review for sociology of sport* , 139-162.
- Seippel, Ø. (2006). Sport and Social Capital. *Acta Sociologica* , 169-183.
- Stokvis, R. (1990). Continuities in the theory of the differential popularization of sports. *Paper for the XIIth World Congress of Sociology* .
- Stokvis, R. (1990). Continuities in the theory of the differential popularization of sports. *Paper for the XIIth World Congress of Sociology* .
- Stokvis, R. (2000). Globalization, commercialization and individualization: conflicts and changes in elite athletics. *Culture, Sport, Society* , 22-34.
- Tennekes, J. (1995). Cultuur, structuur en handelen. In J. Tennekes, *Organisatiecultuur: een antropologische visie* (pp. 15-37). Leuven/Apeldoorn: Garant.
- Verduin Marketing Consultants. (2009, december 3). *CRM begrippen: generatie X.* Retrieved december 3, 2009, from CRM begrippen: <http://www.crmbegeerpen.nl/>
- Vermeulen, J., & Verweel, P. (2009). Participation in sport: bonding and bridging as identity work. *Sport in Society* , 1206-1219.

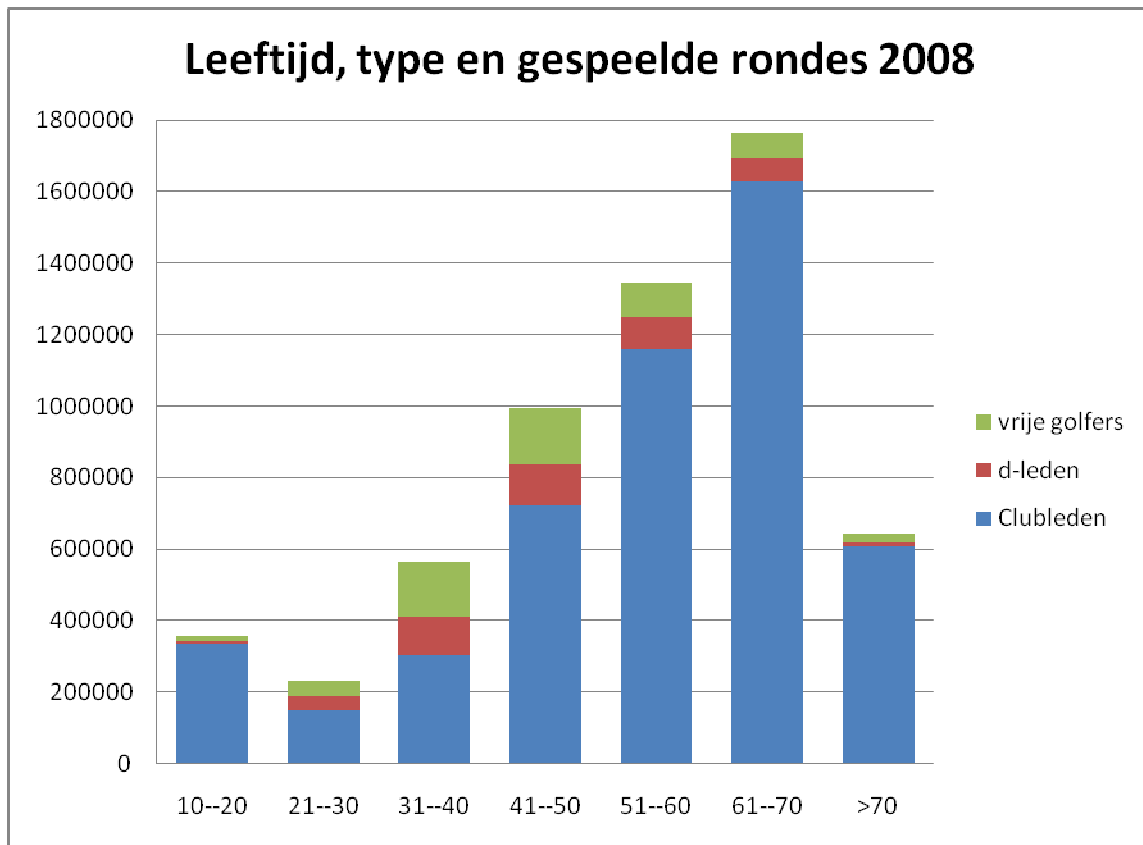
Bijlage 1: grafieken aantal golfers

Grafiek 1: de verdeling van het type lidmaatschap in de afgelopen twintig jaar (NGF, 2008)

Grafiek 2: aantal golfers van een type lidmaatschap per leeftijdscategorie (NGF, 2008)

Grafiek 2: aantal rondes per type golfer van een type lidmaatschap per leeftijdscategorie (NGF, 2008)

Bijlage 2: topiclist

- **Achtergrond informatie**
  - o Leeftijd, thuissituatie (kinderen, relatie, vrienden)
  - o Werk/inkomen
  - o Andere sporten, hobby's en interesses
  - o Hoe vaak golft u ongeveer?
- **Golf**
  - o Wat is golf in uw ogen? Wat betekent het voor u?
  - o Wat zijn voor u de belangrijkste redenen om te golfen?
    - Doet u mee aan wedstrijden, waarom wel/niet?
  - o Hoe bent u ooit begonnen met golf?
    - Waarom bent u vrije golfer/d-lid/clublid geworden?
    - Hoe verliep dat?
    - Hoe werd u opgevangen in de club of na GVB (nieuweling in club of met eigen maatjes)?
    - Wat vindt u daarvan?
- **Sociale context binnen golf**
  - o Met wie golft u nu voornamelijk, waarom met hen?
    - Wat is hun leeftijd? Beginners of gevorderden? Man/vrouw?
    - Waar praat u met hen over voor/tijdens/na het golfen?
  - o Merkt u verschillen in gedrag (kleding, taal, houding, etc.) tussen gevorderden en beginners?
    - Wat vindt u daarvan?
  - o Merkt u verschillen in gedrag (kleding, taal, houding, etc.) tussen ouderen en jongeren?
    - Wat vindt u daarvan?
- **Ervaringen op golfbanen**
  - o Op welke golfbanen speelt u (regelmatig)? Iedere golfbaan noteren en de volgende vragen over stellen:
    - Hoe zou u de sfeer op deze golfbaan omschrijven?
    - Wat zijn uw ervaringen met de mensen daar?
    - Voelt u zich thuis op deze golfbaan, waarom?
    - Merkte u hier iets op over de huisregels?
    - Invloed hiervan op het gedrag (kleding, taal, houding, etc.)?
    - Heeft u wel eens spontaan nieuwe contacten opgedaan op deze golfbaan, met wie u nu nog contact heeft?
  - o Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen de golfbanen (wat betreft bovenstaande vragen)?
    - Wat vindt u prettig, waarom?
- **Sociale context buiten golf**
  - o Golfen er veel mensen in uw directe sociale omgeving?
  - o Praat u wel eens met andere (buiten golf) over golf?
    - Wat bespreekt u dan?
    - Waarom niet?

- Wat vinden mensen die niet golfen er van dat u golft?
- Golf is voor iedereen!?

Heeft u zelf nog punten die niet aan de orde zijn gekomen?

Topics observaties

- Welke kleding wordt er gedragen?
  - Typisch golf: dockersbroek en een polo met een nette trui en leren golfschoenen
  - Basic: spijkerbroek en een t-shirt met een sweater en sportieve (golf)schoenen (gympen o.i.d.)
- Gebruikte materialen: nieuwste van het nieuwste A-merken clubs en ballen, of oud tweede hands B-merken?
- Welke taal spreekt men?
  - Golf of goalf?
  - In termen van golf (zoals divot, pitchmark, dogleg, slice, hook, etc.) of in 'straattaal' (plag, gaatje in de green, bocht in de hole, bal naar rechts, bal naar links, etc.)
- Waar wordt over gesproken?
- Worden de etiquetteregels nageleefd, hoe wel/niet?
- Wat gebeurt er na afloop van de ronde (eten, drinken, gelijk weg?)?

Bijlage 3: definities

1. Baanpermissie: na een aantal lessen kunnen golfprofessionals een baanpermissie toekennen. Dit geeft een golfer recht om op PAR 3 golfbanen te spelen.
2. Divot: ook wel plag genoemd. Soms slaat men een plag uit de grond bij het uitvoeren van een slag
3. Flight: een groep van maximaal 4 spelers waar mee gespeeld wordt
4. GUR: Ground Under Repair, gemarkeerde gebieden op de golfbaan waar werkzaamheden plaatsvinden. De speler krijgt te allen tijde relief en er kunnen drie regels gelden bij GUR: 1. Verboden te betreden (dus ook niet uit slaan), 2. Verboden uit te slaan (je mag het wel betreden), 3. Je mag er voor kiezen de bal uit het GUR gebied te slaan. Meestal wordt één van deze drie regels in de lokale regels opgenomen, of afhankelijk van de werkzaamheden wordt de regel bepaald.
5. Handicap: een puntensysteem waarbij het spelniveau van verschillende spelers ongeveer gelijk mee wordt getrokken. Hoe lager iemands handicap is, hoe beter de speler is.
6. Pay & play golfbaan: een golfbaan waar het niet mogelijk is lid te worden. Men kan hier betalen en één rondje golf spelen
7. Pitchmark: een door de impact van de bal veroorzaakt kuiltje in de green
8. Plusfour: een (pof)broek die 4 inch langer is dan een knickerbocker (kniebroek)
9. Relief: mogelijkheid om je bal te verplaatsen zonder strafslag
10. Stableford: punten die men kan halen in een stableford wedstrijd of spelvorm. Wanneer iemand 36 stablefordpunten haalt, speelt hij precies zijn handicap.